

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

*«Μετάφραση χειρόγραφου του 19ου αιώνα από τα Αγγλικά προς τα Ελληνικά με θέμα τη
Βρετανική Κυριαρχία στα Ιόνια Νησιά και μεταφραστικά σχόλια»*

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Φοιτήτρια: Λουκία Γραμμένου

A.M. Ξ2017005

Επιτροπή εποπτείας: Λητώ Αλεξάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια
Γιώργος Κεντρωτής, Καθηγητής

Κέρκυρα, 2022

Πίνακας περιεχομένων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
Τα χειρόγραφο αρχείο	7
Το πρωτότυπο κείμενο	14
Το μετάφρασμα	26
Το ιστορικό πλαίσιο κατά την περίοδο της Βρετανικής Κυριαρχίας στα Ιόνια Νησιά (1815-1864) και η αντιπαράθεση των απόψεων μεταξύ του Βρετανικού και του Ιόνιου λαού.	39
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	42
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	47

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε κατά την χειμερινή περίοδο του Ακαδημαϊκού Έτους 2021 – 2022. Αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η Βρετανική Κυριαρχία επί των Ιονίων Νήσων κατά τον 19^ο αιώνα. Συγκεκριμένα, πρόκειται για την μετάφραση και τον σχολιασμό ενός χειρογράφου του 19^{ου} αιώνα από τα Αγγλικά στα Ελληνικά με τίτλο «The Ionian Islands under British Protection».

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους, όσοι συνέβαλαν στην εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας. Οφείλω να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς τους επιβλέποντες καθηγητές της εργασίας, την κυρία Λητώ Αλεξάκη, τόσο για την καθοδήγησή της, αλλά και την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε, όσο και για τον κύριο Γιώργο Κεντρωτή, ο οποίος έδειξε ενδιαφέρον για το θέμα που επέλεξα ως αντικείμενο της εργασίας μου και τον οποίο θαυμάζω και εκτιμώ ιδιαίτερα ήδη από το πρώτο έτος της φοίτησής μου. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω ευχαριστώ θερμά την οικογένειά μου, για την κατανόηση και τη συμπαράσταση που έδειξαν κατά τη διάρκεια της περιόδου εκπόνησης της εργασίας αυτής, αλλά και γενικότερα των σπουδών μου στο Τμήμα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελείται από τη μετάφραση και τον σχολιασμό του πρώτου μέρους ενός χειρογράφου με τίτλο «The Ionian Islands under British Protection». Το χειρόγραφο χρονολογείται το 1851, την εποχή κατά την οποία τα νησιά του Ιονίου Πελάγους βρισκόταν υπό την κυριαρχία της Μ. Βρετανίας. Το έγγραφο εντοπίστηκε στα Γ.Α.Κ. Κέρκυρας, στον φάκελο «Αρχείο, Δημ. Κόλλα» (φακ. 23, φ. 31, υπ. 8.). Πρόκειται για ένα οικογενειακό αρχείο που ανήκε αρχικά στην οικογένεια Αλβάνα, μία οικογένεια λογίων, και πέρασε στην οικογένεια Κόλλα λόγω της συγγενείας τους, ώσπου το 1989 δωρίθηκε σε 28 φακέλους στο Αρχείο Κέρκυρας από τον γιό του Δημητρίου Κόλλα, τον γνωστό Κερκυραίο Αρχιτέκτονα Γιάννη Κόλλα. Μαζί με το χειρόγραφο, βρέθηκε και μία απόπειρα μετάφρασης ενός μικρού τμήματός του στην Καθαρεύουσα με τίτλο «Αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι, ὑπὸ Ἀγγλικὴν Προστασίαν» από το 1917, επίσης σε χειρόγραφη μορφή. Το όνομα του μεταφραστή δεν αναφέρεται κάπου, ενώ η μετάφραση δεν έχει ολοκληρωθεί. Αφού, επομένως, διαπιστώθηκε ότι κανείς δεν είχε επιχειρήσει να μεταφράσει το πρωτότυπο κείμενο στη Νέα Ελληνική, επιλέχθηκε ως αντικείμενο της πτυχιακής μου εργασίας. Απώτερος σκοπός μου είναι η πτυχιακή μου εργασία να αναδείξει τη σημασία των χειρογράφων ως πρωτογενείς ιστορικές πηγές, αλλά και να αποτελέσει την αφορμή, ώστε κάποια στιγμή να μεταφρασθεί ολόκληρο το χειρόγραφο στα Ελληνικά. Στην εν λόγω περίπτωση, μεταφράστηκαν τα τρία πρώτα φύλλα (μπρος - πίσω), εφόσον υπήρχε το όριο των 4.000 λέξεων.

Το συγκεκριμένο έγγραφο μου τράβηξε την προσοχή και κέντρισε το ενδιαφέρον μου, καθώς παρουσιάζει ιστορικά γεγονότα που σχετίζονται άμεσα με την ιστορία του νησιού όπου γεννήθηκα και μεγάλωσα, της Κέρκυρας, ωστόσο, αφηγητής δεν είναι κάποιος Έλληνας συγγραφέας ή ιστορικός, όπως συνηθίζεται, αλλά ένας Ιρλανδός συγγραφέας και διοικητής αποικιών, ο Τζωρτζ Φέργκιουσον Μπούουεν (George Ferguson Bowen). Πρόκειται για έναν χαρτώο κώδικα της εποχής, αποτελούμενο από 23 (μαζί με το εξώφυλλο) λεπτά, φαιά φύλλα, γραμμένα με καστανό μελάνι. Σε πρώτη φάση, τραβήχθηκαν φωτογραφίες από το πρωτότυπο έγγραφο. Αυτό το βήμα με διευκόλυνε αρχικά στην ανάγνωση του κειμένου, καθώς το χειρόγραφο ήταν πυκνογραμμένο και οι σελίδες του αρκετά μικρές σε μέγεθος (Διαστάσεις: 17,2

εκ. x 22 εκ.). Έπειτα ξεκίνησε η διαδικασία της μετατροπής του υλικού από χειρόγραφο σε ψηφιακή μορφή. Η διαδικασία αυτή ήταν μεν αρκετά ενδιαφέρουσα, όμως παρουσίαζε κάποιες βασικές δυσκολίες. Εκ πρώτης όψεως, το πρωτότυπο κείμενο έμοιαζε να είναι καλοδιατηρημένο, αν σκεφτεί κανείς ότι γράφτηκε πριν δύο αιώνες, και καλογραμμένο, με καλλιγραφικούς χαρακτήρες. Στην πραγματικότητα ήταν όμως αρκετά δυσανάγνωστο, ιδιαίτερα σε κάποια συγκεκριμένα σημεία, όπου υπήρχαν μη αναγνώσιμες λέξεις ή φθορές (πιθανότατα οφειλόμενες σε σκώρο). Σε αυτά τα σημεία ήρθε να βοηθήσει ένα έγγραφο που βρέθηκε στην Ψηφιοθήκη του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, έπειτα από αναζήτηση στο διαδίκτυο, το οποίο όμως έπρεπε να ελεγχθεί ξανά και να συγκριθεί με το πρωτότυπο κείμενο, προκειμένου να διασταυρωθεί ότι δεν χάθηκε κάποια πληροφορία. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι το συγκεκριμένο έγγραφο χρησιμοποιήθηκε μονάχα για την πιο εύκολη κατανόηση του πρωτοτύπου, δηλαδή έπαιξε δευτερεύοντα και συμπληρωματικό ρόλο, καθώς η πτυχιακή εργασία βασίστηκε εξ ολοκλήρου στη μελέτη και τη μετάφραση του χειρόγραφου. Επιπλέον, κατά τη διαδικασία της μετάφρασης εντοπίστηκαν όροι που δεν ήταν οικείοι και απαιτούσαν περαιτέρω έρευνα. Τέτοιοι όροι ήταν για παράδειγμα Σάντα Μάουρα, Λεπάντο, κτλ., οι οποίοι και αποτελούν την μεσαιωνική ονομασία ορισμένων τοποθεσιών. Οι ονομασίες αυτές παρέμειναν αυτούσιες στο μετάφρασμα, αλλά κρίθηκε απαραίτητο να προστεθούν επεξηγηματικά στα μεταφραστικά σχόλια, ώστε να μπορέσουν να γίνουν κατανοητές στο κοινό που απευθύνεται το μετάφρασμα.

Πέραν όμως της μεταφραστικής διαδικασίας, το επιλεγθέν κείμενο έχει μεγάλη ιστορική σημασία, ενώ παράλληλα παρουσιάζει όλο το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο των Ιονίων Νήσων τη χρονική περίοδο, κατά την οποία και συντάχθηκε. Αυτά τα στοιχεία παρουσιάζονται εκτενέστερα στο τρίτο μέρος της εργασίας, τον σχολιασμό, με τίτλο «Το ιστορικό πλαίσιο κατά την περίοδο της Βρετανικής κυριαρχίας στα Ιόνια Νησιά (1815- 1864) και η αντιπαράθεση των απόψεων μεταξύ του Βρετανικού και του Ιόνιου λαού».

Τα χειρόγραφο αρχείο

(Det sig Georgio Torguſon Boven)

The Ionian Islands under British Protection

Ὀφείκει δὲ τις ἰσχυρὰς
ῥοῦς, καὶ δύναμις καὶ ἰσχύς.
Ἐπὶ ἐπιφανείᾳ, καὶ εἰς ἀδελφὸν
ῥοῦς, ὁφείκει.

Ἐπὶ Ἐκρίπιδος (Trag. 121. Ed. Dindorf.)

APXEIO

AHM. KOAAA

London James Hogervay, Piccadilly. 1851. Price Half a Crown.

The following pages were written for publication in a periodical work. They now appear in their present form, because they unavoidably exceed the limits of a article in a Review. This fact is mentioned merely to account for some peculiarities of style.

The Ionian Islands

Of all the dependencies of the British Crown none are, in many respects, so interesting as the Islands of the Ionian Sea. From the peculiar character of their beautiful aspect and delightful climate, they form a connecting link between the East and West, like Madeira between the Old World and the New. Here, amid the scenery of the Odyssey, we are transplanted by a sudden leap over a hundred generations to the most brilliant period of Greek mythology and song; while History both ancient and modern supplies us with associations no less striking. Here (Thucydides, VI. 42.) was passed in review that splendid armament which was destined to perish at Syracuse — the Moscow of Athenian ambition. Here, — 400 years later, — the waters of Actium saw a world lost and won. Here, again, — after the lapse of sixteen centuries, met together those Christian Powers, which at Lepanto dealt to the Turkish fleet — so long the scourge and terror of Europe — a blow from which it has never recovered. Our space forbids us to dwell on all the glories of Corfu (the ancient Corcyra) — the seat of government under the Venetians and the

English, — and for so many ages one of the main outposts of Christendom. But we can only glance at the chequer'd fortunes of the sister islands, (a) — whence again, in these latter days, a Christian fleet went forth to battle with the Infidels, and — repaying the day of Salamis with the day of Navarino, raised Greece once more to a place among those nations of the West, which she had of old rescued from the overwhelming tide of Asiatic barbarism.

Recent events have drawn some share of public attention in England to the condition of the Ionian Islands. Still, — both from the debates in the House of Commons on Mr. Hume's motion at the close of last session — and from the numerous articles which have appeared in the periodical prints — it is very evident that the great mass of our countrymen are as yet deficient in that full understanding of all the bearings of the case which can be supplied only by local knowledge. Such information we shall endeavour to present in the following pages. We have enjoyed the advantage of access to the necessary official documents, — of personal acquaintance with the people and country of which we treat, and with those, who, whether foreigners or natives, have had opportunities of

(a) It was from Lepanto that Admiral Corru sailed to Navarino in October, 1827.

knowing them best. We trust, too, that in dis-
 cussing Greek affairs we shall not be found to
 fall short of the impartial spirit enjoined by a
 Greek poet in those noble verses which we
 have chosen as our motto.

It should be borne in mind that not in the
 Ionian Islands only, but wherever through-
 out the whole Levant the Greek race, in
 the whole Levant the Greek race, in
 the most bitter attacks have been directed
 against the present Lord High Commissioner,
 and against the honour and digni-
 ty of England. These attacks have been
 repeated by a part of the press in Great
 Britain, France, and Germany. Therefore
 those who are thoroughly acquainted
 with the real merits of the case, feel
 it to be their duty towards the public
 Functionary who has been calumniated,
 and still more towards their country,
 which has been insulted, to set forth
 dearly the whole truth. And indeed,
 the present condition of the Ionian Islands,
 well deserves enquiry and discussion,
 being exceedingly curious, whether
 as regards the conduct of the prote-
 cted people, or the policy of the protecting
 power. The old philosopher of Fernex,
 was wont to characterize the commu-
 tions of his neighbours at Geneva as, *des*
tempets dans un verre d'eau; but it
 was the state of parties and of politics
 at Corcyra that the greatest of ancient
 Victorians made the subject of a solemn
 disquisition, considering that they were a
 type of the general condition of Greece
 at the period of the Peloponnesian war,
 and that the picture which he then drew
 of his countrymen, belongs, in its main
 outline, to all ages and nations. He who
 would discuss that most interesting pro-
 blem, the state and prospects of the modern
 Greeks, can hardly do wrong in adopting
 for his observations the same basis as
 Thucydides (a).

(a) It appears from the Scholiast on *Apoll. Rhod. iv.*
 182, that Aristotle wrote a treatise on the *origi-*
nal constitution. It is a pity that this work should
 now be lost, for it would have been curious to have
 compared the opinions of the Greek philosopher in
 the fourth century before the Christian era with
 those of the English statesman in the nineteenth
 century after it; in short, to compare Aristotle
 with Mr Thomas Maitland.

To render intelligible much of what follows,
 it will be necessary to give a brief sketch of the
 fortunes of the Ionian Islands, previous to
 their occupation by England.

When the decline of the Byzantine Em-
 pire no longer enabled it to protect its distant
 dependencies, the Ionian Islands, some by
 conquest, and some by voluntary submis-
 sion, fell under the dominion of Venice.
 The Republic made for her chief arse-
 nal and point d'appui for her operations
 in the East. Her administration is a
 good example of the policy towards her
 subjects of that younger sister of En-
 glage, with her merchant nobles, her
 jealous tribunals, her power abroad,
 and her weakness at home. Her em-
 pire was like herself, fair to look
 upon, lofty and magnificent, but found-
 ed on mire and sea-weed. The
Proveditori, or governors, were usually
 members of decayed families at Venice,
 who undertook their office, like Tur-
 kish Pashas, as a speculation of interest,
 expecting to enrich themselves from
 the spoils of their provinces. Bribery
 was carried on almost openly; toleration
 from crimes might easily be purchased,
 and the laws, imperfect and inconsis-
 tent, were rendered null and void
 by the corruption of the judges. In-
 stead of labouring to get acquainted
 with the real state of the country,
 and so to carry on an impartial adminis-
 tration, the Venetian governors
 found it more convenient to avail
 themselves of the influence of a
 few of the native to rule the other.
 Hence, factions arose in all the
 islands, and the petty insular dis-
 cord was enabled to overrule
 and oppress the law and order. Un-
 der the English sway these fac-
 tions, if not entirely extinguished,
 have at least been kept in restraint,
 and the laws have been faithfully
 and rigidly executed. Alas, from the
 traditional recollection of those
 civil wars, the Ionian peasant even
 now regard their *seigneurs* with

a ~~stale~~ mixture of fear and aversion which from time to time—as lately in Cephalonia—breaks out into cruel and bloody excesses.

Under such a system it is not strange that the Ionians should have been deeply tainted with the vices and lax manners of their rulers, who they traded in crime, and ran impunity to the highest bidder. The state of morality and religion among them became deplorable, and the whole frame of society was corrupted and depraved. Moreover every attempt was made to destroy the cherished nationality of the people; the sons of the higher orders were sent to be educated in Italy; Italian became the official language; and Romanism, though professed by none but the Venetian settlers and their descendants, was declared the dominant creed. Under these circumstances the seat of government into a Venetian town; indeed the Greek language itself would have disappeared from Corfu, had not the peasants in the country districts still clung fondly to their national dialect along with their national ritual. It was the Greek Church which preserved the Greek tongue.

Such was the system which was finally altered by the fall of Venice in 1797, when the Ionian Islands were seized in the name of the French Republic by a small detachment of French troops. These invaders were ere long expelled by a combined Russian and Turkish expedition, when, according to the provisions of a treaty between the Emperor and the Sultan (28th March, 1800), all the islands lying along the coast of Albania and the Morea, and which had belonged lately to Venice, were erected into a separate State, under the title of the Septinsular Republic. A constitution was framed under the guarantee of the contracting powers, by which Corfu was retained as the seat of the general government, while local governments also were established in the other six principal islands, namely, Cephalonia, Zante, Santa Maura, Ithaca, Paxos, and Cerigo. From 1800 until 1807, when, in consequence of a secret article in the Treaty of Tilsit, they were given over by Russia to France, the Ionians were their own masters for the first time in the modern annals of their country. True it is the fashion with their public

writers at the present day to represent seven years of the "glorious, free, and happy Septinsular Republic," as the golden age of their history—as a little strip of blue sky between the dark clouds of Venetian and English tyranny,—we must examine what the Ionians at the beginning of this century—the father of these living optimists—their thought of their condition, and of their capacity for self-government. Fortunately, ample official materials were extant to prove that before two years had elapsed if the golden age all the Seven Islands had been guilty of treason and rebellion against the general government, and each island had been guilty of treason and rebellion against its local government. Horrors resembling those of the old Cyprian state, described by Theophrastus, were of frequent occurrence; in Zante alone assassinations have been so numerous as one for each day in the year—a fair average for a population of less than 40,000. Alarmed and disgusted by this situation of their affairs, the Ionian Senate sent, in 1802, a deputation to the Emperor of Russia, to implore his immediate interference, as the only means of putting an end to such scenes of bloodshed and anarchy—the sole result of that power which he had left in their hands. In the instructions of Mr. Serang, the chief envoy, it was stated that the Ionians were disposed to receive with blind resignation whatever new constitution might be granted them; that they wished that it should be the work of the "admirable hand" of the Autocrat himself, or, at all events, of a single legislator; and that it should be supported by an imposing armed force to resist their obstinate and artful attempts that would be put in motion to subvert it." (a) The document proceeds to declare that, from their former habits of insubordination and violence, the natives themselves were unfit to become loyal and obedient soldiers; that if the troops sent could not be Ionians, they must be foreigners of some other race; but that Russian soldiers were desired and longed for as a gift from heaven. Lastly, Mr. Serang was directed to impress on the mind of his Imperial Majesty, that "in words, the inhabitants of the seven Islands, who have thus attempted to establish a republic, are neither born free, nor are they instructed in any art of government, nor are they possessed of moderation."

(a) The original document is at London. Extracts from it were published in the Quarterly Review, and numerous quotations made in it from Mr. Serang's letter to Lord Bathurst of 24th Oct. 1817.

to live peacefully under any political system framed by their own countrymen. In consequence of this arrangement, the Emperor, in 1807, and Great Britain, in 1809, gave up the seven islands, and was in 1815, in military possession of them. The first article of this Convention gave the seven islands and their dependencies the title of a free and independent State; but its effect was neutralized by the provisions which followed. For it was further declared that the Ionians were placed under the immediate and exclusive protection and military command of the British Sovereign, who was to be represented by a resident Lord High Commissioner, invested with authority to regulate the laws and general administration; the forms of summoning a constituent Assembly, and its proceedings in drawing up a Constitutional Charter. It was also stipulated that the new form of Government should be founded on the political organisation already existing, and that it should be submitted to the ratification of the protecting Sovereign.

Five consider the mutual relations between Great Britain on one side and the Ionian Islands on the other, it is impossible to believe that the Allies, who were parties to the Treaty of Paris, did not intend, or at any rate, not expect that the protectors would interpret it as giving them full authority to mould the future destiny of the protected. If the first article, alone, the appointment of a Lord High Commissioner would have been entirely superfluous. The Ionians would have had a perfect right to choose for themselves any species of Government they thought

to be peacefully under any political system framed by their own countrymen. In consequence of this arrangement, the Emperor, in 1807, and Great Britain, in 1809, gave up the seven islands, and was in 1815, in military possession of them. The first article of this Convention gave the seven islands and their dependencies the title of a free and independent State; but its effect was neutralized by the provisions which followed. For it was further declared that the Ionians were placed under the immediate and exclusive protection and military command of the British Sovereign, who was to be represented by a resident Lord High Commissioner, invested with authority to regulate the laws and general administration; the forms of summoning a constituent Assembly, and its proceedings in drawing up a Constitutional Charter. It was also stipulated that the new form of Government should be founded on the political organisation already existing, and that it should be submitted to the ratification of the protecting Sovereign.

This state of affairs was doomed to be of even shorter duration than that which had preceded it. During the autumn of 1809 and the following spring, all the south-eastern islands, (that is, Cephalonia, Zante, Santa Maura, Ithaca, and Corfu,) were captured by an expedition undertaken upon the advice of Lord Collingwood. The inhabitants in general sided with the English and welcomed them with the warmest enthusiasm. From Paxos the French were expelled some what later. Corfu, saved from attack by its large garrison and strong fortresses, was strictly blockaded until the fall of Napoleon in 1814, that island also was given up to Great Britain.

The Congress of Vienna, while engaged in parcelling out afresh the nations of Europe, seems almost to have forgotten the existence of this little people, so interesting and so celebrated in history. Their destiny was at length decided by a Treaty signed at Paris (5th Nov. 1815) by the Plenipotentiaries of England, Russia, Austria, and Prussia. The two other great Powers, though styled principal allies, were, in truth, mere accessories. The Treaty was really an agreement made for the benefit of the Ionians,

by the contracting sovereigns; every lesson of ex-
 perience showed its necessity; every feeling of hu-
 manity enforced it; every sentiment of justice, equity,
 and sound policy demanded it, much more for
 the real interests of the protected than for those
 of the Protecting State. The national honour
 of England was deeply implicated in the estab-
 lishment and administration of a good govern-
 ment in the Ionian Islands; and Sir T. Maitland
 declared in his address to the Constituent As-
 sembly, that the honour of their country was
 held by the majority of Englishmen to be of more
 vital consequence than any military acquisition,
 however desirable, or any commercial
 advantage, however great.

The larger portion of men of substance and in-
 telligence in the country heartily agreed
 with the views of the Lord High Commissioner;
 for they belonged to the same generation
 that had so earnestly implored the Emperor of Russia
 to save them, by armed interference, from the an-
 archy and misery which had resulted from their
 attempts at self-government. The opinion expres-
 sed in their instructions to their envoy in 1802 by
 the Ionian Senate, composed of the most eminent
 and influential citizens, must be considered by
 every dispassionate man, as the true basis on
 which the British Government was to proceed in
 framing a constitution for the Islands, when the
 King of Great Britain had become their sole
 and exclusive protector. Very many of the chief
 native, declared to Sir Thomas Maitland
 that it would have been infinitely more for
 the benefit and happiness of their country,
 had it been declared by the Allied Powers and En-
 glish Colony, instead of being left as it was
 left by the Treaty of Paris. The Ionians, they
 said, had no distinct idea of what liberty and
 independence mean, except indeed it be the
 liberty of oppressing the weaker, and the in-
 dependence of being out of the reach of the
 law, as in the good old times of the Venetians
 and of the Ottoman Republic. There is
 no doubt but that the higher classes, generally
 in 1817—and very many individuals among
 them in 1831,—would have preferred that
 the Representative of the Protecting Power
 should govern as absolutely as the Harmosts
 of Sparta in ancient Greece, or the Podestà
 in the Italian Republics of the Middle Ages.

To Thucydides (viii. 91.) tells us that the
 aristocratical party at Athens would have
 been glad to have preserved, if possible, the
 political independence of their country, but from the

that they were ready to sacrifice it to
 their party rather than fall under the power
 of their own democracy. So in 1831 itself
 of old there was not a member of the aristoc-
 racy who was not ready to call in foreign
 aid against his domestic enemies,—and who
 did not make it a point of honour to desert
 his country, and cleave to his party. To un-
 derstand the Greeks of the present day, it
 is above all things important to be acquaint-
 ed with their forefathers; for the an-
 cient and modern history of the nation
 mutually illustrate and explain each other.

The most prominent feature in the
 new constitution was the almost absolute
 authority with which it invested the
 Representative of the Protecting So-
 vereign. The Executive Power was indeed
 placed in a Senate, composed of a
 President, whose appointment emanat-
 ed directly from the British Crown,
 and of five other members chosen
 out of the Legislative Assembly.
 But this body, like the old Parlia-
 ments of France,—was little
 more than a court to register the
 decrees of the Lord High Commis-
 sioner. His approbation was declared
 necessary to every single act of the
 general government—to the distribu-
 tion of every farthing of the public
 money,—to the appointment of every
 public servant from the highest to the
 lowest, while the foreign relations
 of the State, the supreme military
 command, and the direction of the
 police and health Department
 were entrusted to him immediately
 and exclusively. Himself station-
 ed at Corfu, he was obliged to have a
 representatives under the title of
 Resident, in each of the other islands,
 to exercise a controul over the local
 governments, analogous to that exer-
 cised by the Lord High Commissioner
 over the Senate. Each local govern-
 ment consisted of a municipal coun-
 cil, virtually chosen—though with a
 faint shadow of popular election,—by
 its Residents entitled the Regent,
 whose nomination came directly
 from the Executive, and whose

functions somewhat corresponded with those of the Prefect of a French department. It is the misfortune of all petty communities, that owing to the intimate relations and acquaintances which bind together large masses of their members, the interest of the public is too often held in practice, to be secondary to the interest of individual. Moreover, the Ionian Islands were so full of violent political and private parties, that to have entrusted much authority to the natives would have been to arm the factions with the power of the State, and to have enabled them to tyrannize over their rivals, and to impede the course of law. Convinced of this truth, Sir Thomas decided on creating himself virtually an absolute authority of the Lord High Commissioner. He was well described by his usual sobriquet of King Tom. His enemies assert that he and his residents were so many despots; and doubtless the acts of both the chief and the subalterns were sometimes arbitrary. But his officials are not aware, or take care to conceal, from what anarchy, and from what oppression by their own countrymen, the strong arm of England rescued the great mass of the Ionian population. In a choice of evils, it was better to have one than twenty tyrants in each island. Moreover, those noble monuments of English rule, — the roads, the bridges, and other public works, which have laid the foundations of prosperity and civilization in those islands, and thrown open districts, which, throughout the Venetian dominion, had been inaccessible, — nearly all date from the days of this energetic despotism.

It is amusing to reflect that an English general should have thus re-established in the Greek islands a form of polity not unlike that of the heroic ages of Greece. Though most unconsciously, we are sure, of the imitation, Sir T. Maitland made himself the ally of the modern Corgy. We see the whole authority of government reside in his single person. As we read in the epic poets of the old heroic king, he is content to exercise it through the forms of publicity. He consults or signifies his wishes to the Council of chiefs and elders. The Assembly hears and obeys — perhaps hears and murmurs — but is not expected to employ any option or power of rejection. Any Ionian Thessite, as certain to be speedily and effectually silenced as ever was his prototype by the strong arm of Ulysses.

This character of the government vastly simplifies the labour of those who undertake to write on Ionian affairs. Elsewhere, history is the biography of societies; here, it is the biography of Lord High Commissioners. This peculiarity of our task must be our excuse whenever we are obliged to animadvert more largely than we could wish on the acts of individual functionaries. If the return from this digression. If the absolute authority of the Lord High Commissioner was the most prominent feature in the constitution of 1817, the mainspring of this clever political engine was the Primary Council, composed in the first instance, as we have said, of eleven nominees of the government. On the expiration of each Parliament (the ordinary duration of which was fixed at five years), the Senators and Regents of the preceding quinquennium constituted the new Primary Council, and became the integral members — the nucleus — of the future assembly. It was their duty to propose to the electors a list of the persons from whom alone they were allowed to choose their other 22 representatives. This document, generally framed under the direction of the Lord High Commissioners and their secretaries, was called the Double List, because it contained the names of twice as many (that is, 58) candidates as there were places to be filled up in the Assembly. As it always included a number of the most influential and respectable citizens, known to be attached to England, no difficulty was ever found in securing the return of those individuals whose presence in the Legislature was most desired by the Protector. The Primary Council was in fact the body through whose machinery of government was to be kept at an even, steady pace, always moving conformably to the views and interests of Great Britain, which could have no object but the promotion of the general happiness of the Ionian people. As this Primary Council was composed of the old Senators and Regents, and as the nomination of these functionaries virtually rested with the Lord High Commissioner, the Protector of

Το πρωτότυπο κείμενο

(Del sig Georgio Ferguson Bowen)

The Ionian Islands under British Protection

«Ὁλβιος, ὅστις τῆς ἱστορίας
ἔσχε μάθησιν, μήτε πολιτῶ
ἐπὶ πημοσύνην, μήτ' εἰς ἀδίκους
πράξεις ὁρμῶν»

Euripides (trag. 101. Ed. Dindorf)

London, James Ridgway, Piccadilly, 1851.

Price Half-a-Crown.

The following pages were written for publication in a periodical work. They now appear in their present form because they unavoidably exceed the limits of an article in the Review. This fact is mentioned merely for some peculiarities of style.

The Ionian Islands

Of all the independencies of the British Crown, none are, in many respects, so interesting as the Islands of the Ionian Sea. From the peculiar character of their beautiful aspect and delightful climate, they form a connecting link between the East and the West, like Madeira between the Old World and the New. Here, —amid the scenery of the Odyssey —, we are transplanted by a sudden leap over a hundred generations to the most brilliant period of Greek mythology and song; while History's both ancient and modern, supplies us with associations no less striking. Here (Thucydides, VI, 42) was passed in review that splendid armament which was destined to perish at Syracuse — the Moscow of Athenian ambition. Here — 400 years later — the waters of the Actium saw a world lost and won. Here again — after the lapse of sixteen centuries met together those Christian powers, which at Lepanto dealt to the Turkish fleet —so long the scourge and terror of Europe a blow from which it has never recovered. Our space forbids us to dwell on all the glories of Corfu (the ancient Corcira) —the seat of government under both the Venetians and English, and for so many ages one of the main outposts of Christendom. And we can only glance at the chequered fortunes of the sister islands, (a)¹ — whence again, in these latter days, a Christian fleet went on to battle with the Infidels, and repaying the day of Salamis with the day of Navarino, — raised Greece once more to a place among those nations of the West, which she had of old rescued from the overwhelming tide of Asiatic barbarism.

Recent events have drawn some share of public attention in England to the condition of the Ionian Islands. Still, — both from the debates in the House of Commons on Mr. Hume's motion at the close of the last session — and from the numerous articles which have appeared in the periodical prints, — it is very evident that the great mass of our countrymen are as yet deficient in that full understanding of all the bearings of the case, which can be supplied only by local knowledge. Such information we shall endeavour to present in the following pages. We have enjoyed the amount of access to the necessary official documents, — of personal acquaintance with the people and country of which we treat, and with those, who, whether foreigners or natives, have had opportunities of knowing them best. We trust too, that in discussing Greek

¹ (a) It was from that Admiral sailed to Navarino, in October, 1828.

affairs we shall not be found to fall short of the impartial spirit enjoyed by a Greek poet in those noble verses which we have chosen as our motto.

It should be born in mind that not in the Ionian Islands only, but wherever through the whole Levant the Greek race dwell, and the Greek tongue is spoken, the most bitter attacks have been directed against the present Lord High Commissioner, and against the honour and dignity of England. These attacks have been repeated by a part of the press in Great Britain, France, and Germany. Therefore, those who are thoroughly acquainted with the real merits of the case, feel it to be their duty towards the public functionaries who has been calumniated, and still more towards their country which has been insulted, to set forth dearly the whole truth. And, indeed, the present conditions of the Ionian Islands well deserve inquiry and discussion, leaving exceedingly curious, whether as regards the conduct of the protested people, or the policy of the protecting power. The old philosopher of Ferney was wont to characterize the commotions of his neighbours at Geneva as "des tempêtes dans un verre d'eau"; but it was a state of parties and of politics of Corcyra that the greatest of ancient historians made the subject of solemn disquisition, considering that they were a type of the general condition of Greece at the period of the Peloponnesian war, and the picture which he then drew of his countrymen, belongs, in its main outlines, to all ages and nations. He who would discuss that most interesting problem, the states and prospects of the modern Greeks, can hardly do wrong in adopting for his observations the same basis as Thucydides. (a)²

To render intelligible much of what follows, it would be necessary to give a brief sketch of the foretimes of the Ionian Islands previously to their occupation by England. When the decline of the Byzantine Empire no longer enabled to protect its distant dependencies, the Ionian Islands, some by conquest, and some by obligatory submission, fell under the dominion of Venice. The Republic made Corfu her chief arsenal and point d'appui for her operations in the East. The administration is a good example of the policy towards her subjects of that younger sister of Carthage, with her merchant nobles, her jealous tribunals, her power abroad and her weakness at home. Her empire was none if fair to look upon, lofty and magnificent, but founded on mire and sea-weed. The Proveditori, or Governors, were usually members of decayed families at Venice,

² (a) It appears from the scholiast on Apoll.Rhod.iv382, that Aristotle wrote a treatise on the Corcyrian constitution. It is a pity that this world should be lost for it would be curious to have compared the opinions of the Greek philosopher in the fourth century before the Christian era with those of the English statesman in the nineteenth century after it in short, to compare Aristotle with Sir Thomas Maitland.

who undertook their office, like Turkish Pashas, as a speculation of interest, expecting to enrich themselves from the spoils of their provinces. Bribery was carried on almost openly; toleration from crimes might easily be purchased; and the laws imperfect and inconsistent themselves, were rendered much by the corruption of the judges. Instead of labouring to get acquainted with the real state of the country, and so to carry on an impartial administration, the Venetian governors find it more convenient to avoid themselves of the influence of a few of the native to rule the others. Hence, factions arose in all the islands, the petty insular oligarchies were enabled to overpower and oppress the lower orders. Under the English sway these factions, if not entirely extinguished, have at least been kept in restraint and the laws have been faithfully and rigidly executed. Still, from the traditionary recollection of those evil days, the Ionian peasants even now regard their Seigneurs with a helot mixture of fear and aversion, which from time to time, — as lately in Cephalonia, — breaks out into cruel and bloody excesses.

Under such a system it is not strange that the Ionians should have been deeply tainted with the vices and lax manners of their rulers, who thus traded in crime, and sold impunity to the highest bidder. The state of morality and religion among them became deplorable, and the whole frame of society was corrupted and depraved. Moreover, every attempt was made to destroy the cherished nationality of the people; the sons of the higher orders were sent to be educated in Italy; Italian became the official language; and Romanism though professed by none but the Venetian settlers and their descendants, was declared the dominant creed. Under these circumstances the seat of government into a venetian town; indeed the Greek language itself would have disappeared from Corfu, had not the peasants in the country still clung fondly to their national dialect along with their national ritual. It was the Greek Church which preserved the Greek tongue.

Such was the system which was finally closed by the fall of Venice in 1797, when the Ionian Islands were seized in the name of the French Republic by a small detachment of French troops. These invaders were long expelled by combined Russian and Turkish expedition; when, — according to the provisions of a Treaty between the Emperor and the Sultan (21st March , 1800) , all the islands lying along the coasts of Albania and the Morea, and which had belonged lately to Venice, were erected into a separate State under the title of the Septinsular Republic. A constitution was framed under the guarantee of the contracting powers by which Corfu was retained as the seat of the general government, while local governments also were established in

the other six principal islands, namely, Cephalonia, Zante, Santa Maura, Ithaca, Paxo and Cerigo. From 1800 until 1807, when, in consequence of a secret article in the Treaty of Tilsit, they were given over by Russia to France, the Ionians were their own masters for the first time in the modern annals of their country. Since it is the fashion with their public writers at the present day to represent the seven years of "glorious, free and happy Septinsular Republic", as the golden age of their history, — as a little strip of blue sky between the dark clouds of Venetian and English tyranny, — we must examine what the Ionians at the beginning of the century, — the father of these living optimists, — themselves thought of their condition, and their capacity for self-government. Fortunately, ample official materials were extant to prove that before two years had elapsed of this golden age, all the Seven Islands had been guilty of treason and rebellion against the general government and each island had been guilty of treason and rebellion against its local government. Horrors resembling those of the old Corcyrean factions described by Thucydides were of frequent occurrence; in Zante alone assassinations have been so numerous as one for each day of the year, — a fair average, for a population of less than 40.000. Alarmed and disgusted by this situation of their affairs, the Ionian Senate, sent, in 1802 a deputation to the emperor of Russia to implore his immediate interference, as the only means of putting an end to such scenes of bloodsheds and anarchy, — the sole result of that power which he had left in their hands. In the instructions of Mr. Neranzi, the chief envoy, it was stated that the Ionians were disposed to receive with blind resignation whatever new constitution might be granted them; that they wished that it should be the work of the "adorable hand" of the Autocrat himself, or, at all events of "a single legislator"; and that "it should be supported by an imposing armed force to resist the obstinate and artful attempts that would be put in motion to subvert it."

(a)³ The document proceeds to declare that from "their known habits of insubordination and violence, the natives themselves were unfit to become loyal and obedient soldiers; that of the troops sent could not be Russians, they must be foreigners of some other race; but that Russian soldiers were solicited and longed for as a gift from heaven." Lastly, Mr. Neranzi was directed to impress on the mind of his Imperial Majesty, that in a word, the inhabitants of the Seven Islands who have thus attempted to establish a republican constitution are neither born free; nor are they instructed in any arts, nor are they possessed of moderation so as to live peaceably under any

³ (a) The original document is at Corfu. Extracts from it were published in the Quarterly Review, and numerous quotations made in Sir Thomas Maitland's letter to Earl Bathurst of May 6th, 1817.

political system framed by their own countrymen. In consequence of this address, the Czar empowered his Plenipotentiary, Count Mocenigo, (a native of Zante), to remodel the constitution of 1800; and under his auspices, new forms of administration were proclaimed both in 1803 and 1806.

For the extension of liberty granted in 1803 was speedily found to be incompatible with all government, and accordingly, it was much curtailed in 1806, when the Executive was greatly strengthened. Soon afterwards, however, the Emperor provided more effectually for the internal tranquillity and security if not for the political independence of the islands, by placing them in the iron grasp of Napoleon. They were annexed to the French Empire, and occupied by a powerful force under General Berthier.

This state of affairs was doomed to be of even shorter duration than that which had preceded it. During the autumn of 1809 and the following spring, all the Southern islands (that is Cephalonia, Zante, Santa Maura, Ithaca and Cerigo,) were captured by an expedition undertaken upon the advice of Lord Collingwood. The inhabitants in general were sided with the English, and welcomed them with the warmest enthusiasm. From Paxo the French were expelled somewhat later. Corfu saved from the attack by its large garrison and strong fortresses, was strictly blockaded, until, on the fall of Napoleon in 1814, that island also was given up to Great Britain.

The Congress of Venice while engaged in parcelling out a fresh the nations of Europe seems almost to have forgotten the existence of these little people, so interesting and so celebrated in history. Their destiny was at length decided by a Treaty signed in Paris (5th Nov. 1815) by the Plenipotentiaries of England, Russia, Austria and Prussia. The two other Great Powers, though styled principals on this occasion, were, in truth, mere accessories. The Treaty was really an agreement made for the benefit of the Ionians, between Russia, which had surrendered them to France in 1807, and Great Britain, which had conquered six out of the seven islands, and was in 1815, in military possession of them. The first article of this Convention gave the Seven Islands and their dependencies the title of "a free and independent State"; but its effect was neutralized by the provisions which followed. For it was further declared that the Ionians were placed under the immediate and exclusive protection and military command of the British Sovereign who was to be represented by a resident Lord High Commissioner invested with authority to regulate the laws and general administration; the forms of summoning a Constituent Assembly and its proceedings in drawing up a Constitutional Charter. It was also stipulated that the new form of

government should be founded on the political organization already existing to the ratification of the protecting Sovereign.

If we consider the mutual relations between Great Britain on one side, and the Ionian Islands on the other, it is possible to believe that the Allied Powers who were parties to the Treaty of Paris did not intend, or, at any rate, did not expect that the protestors would interpret it as giving them full authority to mould the future destiny of the protested. If the first article had been alone, the appointment of Lord High Commissioner would have been entirely superfluous. The Ionians would have had a perfect right to choose for themselves any species of government they thought fit, — to provide their own protection in any manner suitable to their own views and means, and to assume all those attributes of Sovereignty that define the existence of free and independent Governments. But any man of common understanding, who looks at the subsequent articles of the Treaty, must see that such was not the intention of the Contracting Powers upon the present occasion. Every change after the first contains some specific restriction. All of them imply great limitation and some of them are completely destructive of the most essential attributes of sovereignty. The free demand independence mentioned in the first article, is explained by those that follow to mean a qualified freedom and independence, in the settling of which the Contracting Power has a deep interest and in control of which she has the fullest right to an active interference.

Such was the sense in which the Treaty of Paris was understood by the English Government, and by Sir Thomas Maitland, the first Lord High Commissioner — an officer of great talents and experience, but harsh manners and imperious temper. He spent two years after his arrival visiting the several islands, in having the opinion and advice of their principal inhabitants, in studying the character of the people in general, and in maturing the form of government which he deemed most suitable for them. The result of his labours was a Charter, unanimously adopted by the Constituent Assembly summoned in 1817, and which was composed of forty of the most prominent and influential gentlemen of the several islands. Of this number eleven had been appointed by the Lord High Commissioner himself, to form what he termed the Primary Council, while the remaining 29 were elected by the fellow countrymen. On presenting his constitution for their acceptance, Sir Thomas Maitland, set forth in a very able, candid, and manly address, the views and principles which guided him in framing it. Its external Features he had copied, as the Treaty of Paris directed, from the political organization in force under the Septinsular

Republic. But he argued that, if at this period the interference of Russia was deemed so necessary even by the Ionians themselves, it was sufficiently evident, that until at least, the people generally should become habituated to a system of which they had hitherto no experience, — that is, to an equal administration of the laws, and to adjust distribution of the finances, — the only hope of securing public order and prosperity lay in a constant and firm authority, exercised on the part of the Protecting Power.

In his correspondence with Earl Bathurst, at that time Secretary of State for the colonies, Sir Thomas Maitland dwells particularly on the fact that the military command of this islands was guaranteed to Great Britain as of itself constituting ample proof, that is possible for her to refrain from taking an active part in their government; as otherwise she might become bound to support, by the exercise of her military power, the crimes or extravagancies of an Ionian democracy. In a country placed under her immediate protection, she could never consent to throw her shield over those visionary and theoretical doctrines of the French Revolution, to combat which she had for twenty years been lavishing her best blood and an amount of treasure unheard of in all passed ages. The only wisdom in legislation is the wisdom of experience. Exclusively of the obligations of the Treaty itself, the active interference of Great Britain was absolutely necessary. It was prescribed by the contracting Sovereigns; every lesson of experience showed its necessity; every feeling of humanity enforced it; every sentiment of justice, equality and sound policy demanded it, much more for the real interests of the protected than of those of the Protecting State. The national honour of England was deeply implicated in the establishment and administration of a good government in the Ionian Islands; and Sir T. Maitland declared in his address to the Constituent Assembly, that the honour of their country was held by the majority of Englishmen to be of more vital consequence than any military acquisition however desirable, or any commercial advantage, however great.

The larger portion of men of substance and intelligence in the country heartily agreed with the views of the Lord High Commissioner for they belonged to the same generation that had so earnestly implored the Emperor of Russia to save them, by armed interference, from the anarchy and misery which had resorted from their attempts at self-government. The opinion expressed in their instructions to their envoy in 1802 by the Ionian Senate, composed of the most eminent and influential citizens, must be considered by every dispassionate man, as the true basis on which the British government was to proceed in framing a constitution for the Islands, when the King

of Great Britain had become their sole and exclusive protector. Very many of the chief natives declared to Sir Thomas Maitland that it would have been infinitely more for their benefit and happiness of their country, had it been declared by the Allied Powers an English colony, instead of being left as it was left by the Treaty of Paris. The Ionians, they said, had no distinct idea of what liberty and independence mean, expect indeed it be the liberty of oppressing the weak, and the dependence of being out of reach of the law, as in the good old times of the Venetians and of the Septinsular Republic. There is no doubt but the higher classes, generally in 1817, —and very many individuals among them in 1851, — would have preferred that the Representation of the Protecting Power should govern as absolutely as the Harmosts of Sparta in ancient Greece, or the Podestus in the Italian Republics of the Middle Ages. So Thucydides (viii.91) tells us that the aristocratical party at Athens would have been glad to have preserved, if possible, the political independence of their country, but that they were ready to sacrifice it to Sparta rather than fell under the power of their own democracy. So in Corcyra itself of old there was not a member of the aristocracy who was not ready to call in foreign aid against his domestic enemies, — and who did not make it a point of honour to desert his country, and cleave to his party. To understand the Greeks of the present day, it is above all things important to be acquainted with their forefathers; for the ancient and modern history of the nation mutually illustrate and explain each other.

The most prominent feature of the new Constitution was the almost absolute authority with which it invested the Representative of the Protecting Sovereign. The Executive Power was indeed placed in a Senate, composed of a President, whose appointment emanated directly from the British Crown, and of five other members chosen out of the Legislative Assembly. But this body, like the old Parliaments of France, — was little more than a court to register the decrees of the Lord High Commissioner. His approbation was declared necessary to every single act of general government — to the distribution of every farthing of the public money, — to the appointment of every public servant from the highest to the lowest, while the foreign relations of the State, the supreme military command, and the direction of the police and health department were entrusted to him immediately and exclusively. Himself stationed at Corfu, he was obliged to have a representative, under the title of Resident, in each of the other islands to exercise a control over the local governments, analogous to that exercised by the Lord High Commissioner over the Senate. Each local government consisted of a municipal council, virtually chosen —

though with a faint show of popular election, — by its President, entitled the Regent, whose nomination came directly from the Executive, and whose functions somewhat corresponded with those of the Prefect of a French department.

Το μετάφρασμα

Από τον Τζωρτζ Φέργκιουσον Μπούουεν (George Ferguson Bowen)

Τα Ιόνια Νησιά υπό την Βρετανική Προστασία

«Ὁλβιος, ὅστις τῆς ἱστορίας
ἔσχε μάθησιν, μήτε πολιτῶ
ἐπὶ πημοσύνην, μήτ' εἰς ἀδίκους
πράξεις ὁρμῶν»

Ευριπίδης [Απόσπασμα 101. Εντ. Ντίντορφ (Ed. Dindorf)]

Λονδίνο, Τζέιμς Ρίτζγουεϊ (James Ridgway), Πικαντίλι, 1851.

Τιμή: Ημίσεια Αγγλική Κορώνα.

Οι παρακάτω σελίδες γράφτηκαν με σκοπό να δημοσιευτούν σε ένα περιοδικό έργο. Αυτή τη στιγμή εμφανίζονται στην παρούσα μορφή τους, διότι αναπόφευκτα υπερβαίνουν τα όρια ενός άρθρου στο περιοδικό «Review». Το γεγονός αυτό αναφέρεται απλώς για κάποιες στιλιστικές ιδιομορφίες.

Τα Ιόνια Νησιά

Από όλα τα εξαρτώμενα εδάφη του βρετανικού Στέμματος, κανένα δεν είναι –από πολλές απόψεις– τόσο ενδιαφέρον όσο τα νησιά του Ιονίου Πελάγους. Από τον ιδιόμορφο χαρακτήρα της όμορφης όψης και του ευχάριστου κλίματός τους, σχηματίζουν μία γέφυρα μεταξύ Δύσης και Ανατολής, ακριβώς όπως η Μαδέρα μεταξύ του Παλιού και Νέου Κόσμου. Εδώ, μέσα στο σκηνικό που διαδραματίζεται η Οδύσσεια, μετατοπιζόμαστε με ένα ξαφνικό άλμα περισσοτέρων από εκατό γενεών στην πιο λαμπρή περίοδο της ελληνικής μυθολογίας και τραγουδιού, ενώ η Ιστορία, τόσο η αρχαία όσο και η σύγχρονη, μας μεταφέρει εντυπωσιακούς συνειρμούς. Εδώ (Θουκυδίδης, VI42) επανεξετάστηκε αυτός ο θαυμάσιος οπλισμός που επρόκειτο να χαθεί στις Συρακούσες, τη Μόσχα της αθηναϊκής φιλοδοξίας. Εδώ –400 χρόνια αργότερα– τα νερά του Ακτίου είδαν έναν κόσμο να χάνει και να κερδίζει. Εδώ πάλι, μετά την παρέλευση δεκαέξι αιώνων, συγκεντρώθηκαν οι χριστιανικές δυνάμεις, οι οποίες αιχμαλωτίστηκαν στο Λεπάντο⁴ από τον τουρκικό στόλο που αποτελούσε επί μακρόν μάστιγα και τρόμο για την Ευρώπη, ένα μεγάλο πλήγμα από το οποίο δεν συνήλθε ποτέ. Ο χώρος μας απαγορεύει να επεκταθούμε σε όλα τα ένδοξα σημεία της Κέρκυρας (της αρχαίας Κόρκυρας), έδρα της κυβέρνησης υπό τους Βενετσιάνους και τους Βρετανούς, και για πολλά χρόνια ένα από τα κύρια φυλάκια του Χριστιανικού Κόσμου. Και μπορούμε μόνο να ρίξουμε μια ματιά στα θησαυροφυλάκια των αδελφών νησιών,⁵ πούθε για άλλη μία φορά αυτές τις τελευταίες μέρες ένας χριστιανικός στόλος προχώρησε σε μάχη με τους απίστους και — ξεπληρώνοντας την ημέρα της Σαλαμίνας με την ημέρα του Ναβαρίνου, ανύψωσε την Ελλάδα για άλλη μια φορά σε μια θέση μεταξύ των εθνών της Δύσης, που από παλιά είχε σώσει από τη συντριπτική παλίρροια της ασιατικής βαρβαρότητας.

Τα πρόσφατα γεγονότα έχουν τραβήξει ένα μέρος της προσοχής του κοινού στην Βρετανία ως προς την κατάσταση των Ιονίων Νήσων. Από τις δύο εκ των συζητήσεων που έλαβαν χώρα στη Βουλή των Κοινοτήτων για την πρόταση του κ. Χιουμ (Hume)⁶ κατά το

⁴ Το Λεπάντο ήταν η Μεσαιωνική ονομασία της σημερινής Ναυπάκτου.

⁵ Από την Ζάκυνθο ο ναύαρχος Κόδρινγκτον (Codrington) έπλευσε προς το Ναβαρίνο, τον Οκτώβριο του 1828.

⁶ Ο Τζόζεφ Χιουμ (Joseph Hume), (1777–1855), ήταν Βρετανός (Σκωτσέζος) γιατρός και ριζοσπάστης πολιτικός. Από τη Βικιπαίδεια, την Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια.

κλείσιμο της τελευταίας συνεδρίας, καθώς και από τα πολυάριθμα άρθρα που έχουν εμφανιστεί στις περιοδικές εκτυπώσεις, είναι προφανές ότι η μεγάλη μάζα των συμπατριωτών μας φαίνεται να μην μπορεί να κατανοήσει πλήρως αυτές τις συμπεριφορές, μία ιδιότητα που μπορεί να αποκτηθεί μόνο μέσω τοπικής γνώσης. Τέτοιες πληροφορίες θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε στις επόμενες σελίδες. Είχαμε την πολυτέλεια της πρόσβασης στα απαραίτητα επίσημα έγγραφα, —προσωπικών γνωριμιών με τους ανθρώπους και τη χώρα την οποία κυβερνούμε, αλλά και με αυτούς που, είτε είναι ξένοι είτε ντόπιοι, είχαν την ευκαιρία να τους γνωρίσουν καλύτερα. Πιστεύουμε επίσης ότι κατά τη συζήτηση των ελληνικών υποθέσεων δεν θα υστερούμε του αμερόληπτου πνεύματος που απολαμβάνει ένας Έλληνας ποιητής σε αυτούς τους ευγενείς στίχους, τους οποίους και επιλέξαμε ως σύνθημά μας.

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι όχι μόνο στα Επτάνησα, αλλά οπουδήποτε σε ολόκληρο τον Λεβάντε⁷ κατοικεί η ελληνική φυλή και μιλιέται η ελληνική γλώσσα, έχουν γίνει οι πιο σκληρές επιθέσεις εναντίον του σημερινού Λόρδου Υπατου Αρμολογίτη, αλλά και ενάντια στην τιμή και την αξιοπρέπεια της Βρετανίας. Αυτές οι επιθέσεις έχουν επαναληφθεί από μέρος του Τύπου στη Μεγάλη Βρετανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία. Επομένως, όσοι γνωρίζουν καλά τα θετικά στοιχεία αυτής της υπόθεσης αισθάνονται ότι είναι καθήκον τους απέναντι στους δημόσιους λειτουργούς που έχουν συκοφαντηθεί και ακόμη περισσότερο προς τη χώρα τους που έχει προσβληθεί, να εκθέσουν όλη την αλήθεια. Και, πράγματι, οι σημερινές συνθήκες των Ιονίων Νήσων αξίζουν περαιτέρω έρευνα και συζήτηση, όντας εξαιρετικά περίεργες, είτε όσον αφορά τη συμπεριφορά των διαμαρτυρόμενων ανθρώπων είτε την πολιτική της προστατίδας δύναμης. Ο παλιός φιλόσοφος του Φερνέι⁸ συνήθιζε να χαρακτηρίζει τις συναναστροφές αυτών των γειτόνων στη Γενεύη ως «des tempêtes dans un verre d'eau», ωστόσο ήταν μια κατάσταση των κομμάτων και της πολιτικής της Κέρκυρας που πολλοί αρχαίοι ιστορικοί έκαναν αντικείμενο επίσημης ανάκρισης, θεωρώντας ότι αποτελούσαν τύπο της γενικής κατάστασης της

(https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%B6%CF%8C%CE%B6%CE%B5%CF%86_%CE%A7%CE%B9%CE%BF%CF%85%CE%BC)

⁷ Ο Λεβάντες (από την ιταλική λέξη Levante, που σημαίνει Ανατολή) είναι ανακριβής γεωγραφικός όρος που αναφέρεται ιστορικά σε μια μεγάλη περιοχή της Μέσης Ανατολής νότια της οροσειράς του Ταύρου, και ορίζεται δυτικά από τη Μεσόγειο, νότια από την Αραβική Έρημο και ανατολικά από την Άνω Μεσοποταμία. Στην ελληνική βιβλιογραφία δεν έχει επικρατήσει. Αντ' αυτού η περιοχή δηλώνεται συχνότερα με τον όρο Ανατολική Μεσόγειος, με το μειονέκτημα ότι η Ανατολική Μεσόγειος δηλώνει καταρχήν θαλάσσιο χώρο, ενώ ο Λεβάντες χερσαίο. Από τη Βικιπαίδεια, την Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια (<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%B5%CE%B2%CE%AC%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%82>).

⁸ Αναφέρεται στον φιλόσοφο Βολταίρο (Ferney-Voltaire), ο οποίος έζησε στο Φερνέι από το 1759 έως το 1778. Από τη Βικιπαίδεια, την Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια. (<https://en.wikipedia.org/wiki/Ferney-Voltaire>)

Ελλάδος κατά την περίοδο του Πελοποννησιακού Πολέμου, και ότι η εικόνα που στη συνέχεια σχεδίασε για τους συμπατριώτες του, ανήκει, στα κύρια περιγράμματά του, σε όλες τις ηλικίες και τα έθνη. Αυτός που θα συζητούσε το πιο ενδιαφέρον πρόβλημα, τις καταστάσεις και τις προοπτικές των σύγχρονων Ελλήνων, δύσκολα μπορεί να κάνει λάθος στην υιοθέτηση της ίδιας βάσης με τον Θουκυδίδη για τις παρατηρήσεις του.⁹

Για να καταστεί κατανοητό μεγάλο μέρος των όσων ακολουθούν, θα χρειαζόταν μια σύντομη σκιαγράφηση της περιουσίας των Ιονίων Νήσων πριν την κατοχή τους από την Βρετανία.

Όταν λόγω της παρακμής της δεν επετράπη πλέον στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία η προστασία των μακρινών της εξαρτώμενων εδαφών, τα Επτάνησα, άλλα μέσω κατάκτησης και άλλα μέσω εκούσιας υποταγής, περιήλθαν στην κυριαρχία της Βενετίας. Η Δημοκρατία κατέστησε την Κέρκυρα κύριο οπλοστάσιό της και σημείο «d' appui» για τις δραστηριότητές της στην Ανατολή. Η διοίκηση είναι ένα καλό παράδειγμα της πολιτικής προς τους υπηκόους της νεότερης αδερφής της Καρχηδόνας, με τους εμπόρους ευγενείς της, τα ζηλόφθονα δικαστήρια της, τη δύναμή της στο εξωτερικό και την αδυναμία της στο εσωτερικό. Η αυτοκρατορία της ήταν δίκαιη και μεγαλοπρεπής, αλλά βασισμένη σε λάσπη και θαλάσσια ζιζάνια. Οι λεγόμενοι «Προβλεπτές», ή αλλιώς «Κυβερνήτες», συνήθως ήταν μέλη παρηκμασμένων οικογενειών στη Βενετία, που ανέλαβαν το αξίωμά τους, όπως οι Τούρκοι πασάδες, ως μία κερδοσκοπική ενέργεια, προσδοκώντας να πλουτίσουν από τα λάφυρα των επαρχιών τους. Η δωροδοκία διεξήχθη σχεδόν ανοιχτά. Η ανοχή εγκλημάτων μπορούσε εύκολα να εξαγορασθεί και οι νόμοι, όντες ατελείς και αντιφατικοί, ακυρώθηκαν από τη διαφθορά των δικαστών. Αντί να δουλέψουν, ώστε να γνωρίσουν την πραγματική κατάσταση της χώρας, και έτσι να συνεχίσουν μια αμερόληπτη διοίκηση, οι Βενετοί κυβερνήτες θεώρησαν καλύτερο να επωφεληθούν από την επιρροή μερικών ιθαγενών για να κυβερνήσουν τους άλλους. Ως εκ τούτου, εγέρθηκαν φατρίες σε όλα τα νησιά, και μικρονησιωτικές ολιγαρχίες μπόρεσαν να εκφοβίσουν και να καταπιέσουν τις κατώτερες τάξεις. Υπό τη Βρετανική Κυριαρχία, αυτές οι φατρίες, αν δεν έχουν εξαλειφθεί εντελώς, έχουν τουλάχιστον περιοριστεί σημαντικά, ενώ οι νόμοι εκτελέστηκαν πιστά και αυστηρά. Ωστόσο, από την παραδοσιακή ανάμνηση αυτών των μαύρων ημερών, οι Ιόνιοι

⁹ Από τον σχολιαστή του «Απολλώνιος ο Ρόδιος, IV 982» (Apoll. Rhod. IV 982), φαίνεται ότι ο Αριστοτέλης έγραψε μια πραγματεία σχετικά με το σύνταγμα της Κέρκυρας. «Είναι κρίμα να χαθεί αυτός ο κόσμος, γιατί θα ήταν περίεργο να συγκρίνουμε τις απόψεις του Έλληνα φιλοσόφου τον τέταρτο αιώνα πριν από τη χριστιανική εποχή με εκείνες του Άγγλου πολιτικού τον δέκατο ένατο αιώνα μετά από αυτόν, για να συγκρίνουμε με λίγα λόγια τον Αριστοτέλη με τον Τόμας Μαίτλαντ».

αγρότες αντιμετωπίζουν ακόμη και τώρα τους αφέντες τους με ένα μείγμα φόβου και αποστροφής, που κατά καιρούς, όπως τον τελευταίο καιρό στην Κεφαλονιά, ξεσπά σε σκληρές και αιματηρές συμπλοκές.

Κάτω από ένα τέτοιο σύστημα δεν είναι καθόλου παράξενο που οι Ιόνιοι έχουν υιοθετήσει τις κακές συνήθειες και τους χαλαρούς τρόπους των κυβερνώντων τους, οι οποίοι εμπορεύονταν εγκληματικότητα και πούλησαν ατιμωρησία στον υψηλότερο πλειοδότη. Η κατάσταση της ηθικής και της θρησκείας ανάμεσά τους έγινε κάκιση, και ολόκληρο το πλαίσιο της κοινωνίας εντελώς διεφθαρμένο. Επιπλέον, έγινε κάθε προσπάθεια να καταστραφεί η πολυαγαπημένη εθνικότητα του λαού. Οι γιοι των ανώτερων τάξεων στάλθηκαν για εκπαίδευση στην Ιταλία. Η Ιταλική έγινε η επίσημη γλώσσα και ο Ρωμανισμός, αν και πρέσβευε μονάχα τους Βενετούς αποίκους και τους απογόνους τους, ανακηρύχθηκε το κυρίαρχο δόγμα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες βρισκόταν η έδρα της κυβέρνησης σε μια βενετσιάνικη πόλη. Πράγματι, η ελληνική γλώσσα θα είχε αφανισθεί από την Κέρκυρα, αν οι αγρότες της υπαίθρου δεν είχαν προσκολληθεί τόσο στοργικά στην εθνική τους διάλεκτο και την εθνική τους τελετουργία. Επί της ουσίας, η Ελληνική Εκκλησία ήταν αυτή που διατήρησε την ελληνική γλώσσα.

Αυτό ήταν το σύστημα που έλαβε οριστικά τέλος με την πτώση της Βενετίας το 1797, όταν τα Επτάνησα καταλήφθηκαν στο όνομα της Γαλλικής Δημοκρατίας από ένα μικρό μέρος των γαλλικών στρατευμάτων. Οι εισβολείς αυτοί είχαν απελαθεί από καιρό από την ρωσοτουρκική αποστολή όταν, σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης μεταξύ του Αυτοκράτορα και του Σουλτάνου (21 Μαρτίου 1800), όλα τα νησιά που βρίσκονται κατά μήκος των ακτών της Αλβανίας και του Μοριά, και τα οποία ανήκαν πρόσφατα στη Βενετία, ανεγέρθηκαν σε ξεχωριστό κράτος υπό το όνομα «Επτανησιακή Δημοκρατία». Πλαισιώθηκε ένα σύνταγμα υπό την εγγύηση των συμβαλλομένων εξουσιών με το οποίο η Κέρκυρα διατηρήθηκε ως έδρα της γενικής κυβέρνησης, ενώ τοπικές κυβερνήσεις ιδρύθηκαν και στα άλλα έξι κύρια νησιά, δηλαδή την Κεφαλονιά, τη Ζάκυνθο, τη Σάντα Μάουρα,¹⁰ την Ιθάκη, τους Παξούς και τα Κύθηρα. Από το 1800 έως το 1807, όταν, ως συνέπεια ενός μυστικού άρθρου της Συνθήκης του Τιλσίτ, παραδόθηκαν από τη Ρωσία στη Γαλλία, οι Ιόνιοι ήταν κύριοι του εαυτού τους για πρώτη φορά στη σύγχρονη ιστορία της χώρας τους. Δεδομένου ότι υπάρχει αυτή η τάση με τους συγγραφείς του κοινού τους σήμερα να αντιπροσωπεύουν τα επτά χρόνια της «ένδοξης,

¹⁰ Στους μεσαιωνικούς χρόνους το νησί της Λευκάδας ονομαζόταν Σάντα Μάουρα.

ελεύθερης και ευτυχισμένης Δημοκρατίας των Επτανήσων» ως τη χρυσή εποχή της ιστορίας τους, σαν μια μικρή λωρίδα γαλάζιου ουρανού ανάμεσα στα σκοτεινά σύννεφα της βενετσιάνικης και βρετανικής τυραννίας, πρέπει να εξετάσουμε τι σκέφτηκαν οι Ιόνιοι στις αρχές του αιώνα, οι πατέρες αυτών των ζωντανών οπτιμιστών, για την κατάστασή τους και την ικανότητά τους για αυτοδιοίκηση. Ευτυχώς, υπήρχαν αρκετά επίσημα έγγραφα για να αποδείξουν ότι πριν περάσουν δύο χρόνια από αυτή τη χρυσή εποχή, όλα τα Επτάνησα ήταν ένοχα προδοσίας και ο στασιασμός εναντίον της γενικής κυβέρνησης και κάθε νησιού ήταν ένοχος προδοσίας και στασιασμού εναντίον της τοπικής κυβέρνησης. Οι φρικαλεότητες που έμοιαζαν με εκείνες των παλαιών φατριών των Κερκυραίων που περιγράφει ο Θουκυδίδης ήταν αρκετά συχνές. Μόνο στη Ζάκυνθο οι δολοφονίες ήταν τόσο πολλές όσο μία για κάθε μέρα του χρόνου, ένας δίκαιος μέσος όρος για πληθυσμό μικρότερο από 40.000 κατοίκους. Θορυβημένη και αηδιασμένη από αυτή την κατάσταση των υποθέσεών τους, η Ιόνιος Σύγκλητος έστειλε το 1802, αντιπροσωπεία στον αυτοκράτορα της Ρωσίας με σκοπό να εκλιπαρήσει την άμεση παρέμβασή του, καθώς αυτός ήταν ο μόνος τρόπος προκειμένου να τεθεί τέλος σε τέτοιες σκηνές αιματοχυσίας και αναρχίας, το μοναδικό αποτέλεσμα της εξουσίας που είχε αφήσει στα χέρια τους. Στις οδηγίες του κύριου απεσταλμένου, κ. Νεράντζη (Neranzi), αναφέρθηκε ότι οι Ιόνιοι ήταν διατεθειμένοι να δεχτούν με τυφλή εμπιστοσύνη οποιοδήποτε νέο Σύνταγμα τους παραχωρούταν, ότι ήθελαν να ήταν έργο του «αξιολάτρευτου χεριού» του ίδιου του Αυτοκράτορα ή, εν πάση περιπτώσει, «ενός νομοθέτη» και ότι «θα πρέπει να υποστηριχθεί από μια επιβλητική ένοπλη δύναμη για να αντισταθεί στις επίμονες και έντεχνες απόπειρες που θα έβαιναν σε κίνηση με στόχο την ανατροπή του».¹¹ Το έγγραφο προχωρά στη δήλωση ότι «από τις γνωστές ανυπάκουες και βίαιες συνήθειές τους, οι ίδιοι οι ντόπιοι ήταν ακατάλληλοι να γίνουν πιστοί και υπάκουοι στρατιώτες, ότι τα στρατεύματα που στάλθηκαν δεν θα μπορούσαν να είναι Ρώσοι, αλλά ξένοι κάποιας άλλης φυλής· ωστόσο οι Ρώσοι στρατιώτες ζητήθηκαν από τον λαό και ήταν πολυπόθητοι σαν δώρο από τον ουρανό». Τέλος, ο κ. Νεράντζης είχε εντολή να εντυπώσει στο μυαλό της Αυτοκρατορικής Μεγαλειότητας, ότι, εν συντομία, οι κάτοικοι των Επτανήσων που προσπάθησαν να θεσπίσουν ένα δημοκρατικό σύνταγμα δεν γεννήθηκαν ελεύθεροι, ούτε έχουν οδηγίες για κυβερνητικές πράξεις, ούτε διακατέχονται από μετριοπάθεια έτσι ώστε να ζουν ειρηνικά κάτω από οποιοδήποτε πολιτικό σύστημα πλαισιώνεται από τους

¹¹ Το πρωτότυπο έγγραφο βρίσκεται στην Κέρκυρα. Αποσπάσματα από αυτό δημοσιεύτηκαν στο Quarterly Review, και πολυάριθμα αποσπάσματα έγιναν στην επιστολή του Τ. Μαίτλαντ (T. Maitland) προς τον Λόρδο Μπάθερστ (Earl Bathurst), την 6η Μαΐου 1817.

συμπατριώτες τους. «Κατόπιν αυτού, ο Τσάρος εξουσιοδότησε τον πληρεξούσιό του, Κόμη Μοκενίγκο (Mocenigo), (με καταγωγή από τη Ζάκυνθο), να αναδιαμορφώσει το σύνταγμα του 1800 και υπό την αιγίδα του ανακηρύχθηκαν νέες μορφές διοίκησης τόσο το 1803 όσο και το 1806. Επειδή η επέκταση της ελευθερίας που δόθηκε το 1803 γρήγορα βρέθηκε ότι ήταν ασύμβατη με όλες τις κυβερνήσεις και, κατά συνέπεια, περιορίστηκε πολύ το 1806, όταν η εκτελεστική εξουσία ενισχύθηκε πολύ. Λίγο αργότερα, ωστόσο, ο Αυτοκράτορας παρείχε πιο αποτελεσματικά την εσωτερική ηρεμία και ασφάλεια, αν όχι την πολιτική ανεξαρτησία των νησιών, τοποθετώντας τα στη σιδερένια λαβή του Ναπολέοντα. Ήταν προσαρτημένα στη Γαλλική Αυτοκρατορία, και κατείχαν ισχυρή δύναμη κάτω από τον Στρατηγό Μπερτιέ (Berthier)¹².

Αυτή η κατάσταση ήταν καταδικασμένη να έχει ακόμη μικρότερη διάρκεια από εκείνη που είχε ήδη προηγηθεί. Κατά το φθινόπωρο του 1809 και την επόμενη άνοιξη, όλα τα νότια νησιά (δηλαδή η Κεφαλονιά, η Ζάκυνθος, η Λευκάδα, η Ιθάκη και τα Κύθηρα) καταλήφθηκαν από μια αποστολή που πραγματοποιήθηκε με τη συμβουλή του Λόρδου Κόλινγουντ (Collingwood). Οι κάτοικοι γενικά είχαν ταχθεί στο πλευρό των Βρετανών και τους υποδέχτηκαν με τον πιο θερμό τρόπο. Από τους Παξούς, οι Γάλλοι εκδιώχθηκαν λίγο αργότερα. Η Κέρκυρα, που σώθηκε από την επίθεση χάρη στη μεγάλη φρουρά και τα ισχυρά φρούριά της, παρέμεινε αустηρά αποκλεισμένη μέχρι την πτώση του Ναπολέοντα το 1814, όπου και αυτό το νησί παραδόθηκε στη Μεγάλη Βρετανία.

Το Συνέδριο της Βενετίας, ενώ συμμετείχε στην ανανέωση των εθνών της Ευρώπης, φαίνεται σχεδόν να έχει ξεχάσει την ύπαρξη αυτής της μερίδας ανθρώπων. Το πεπρωμένο τους αποφασίστηκε επί μακρόν με μια Συνθήκη που υπογράφηκε στο Παρίσι (5 Νοεμβρίου 1815) από τους πληρεξούσιους της Βρετανίας, της Ρωσίας, της Αυστρίας και της Πρωσίας. Οι δύο άλλες μεγάλες Δυνάμεις, αν και διαμορφώθηκαν ως αρχηγοί, σε αυτήν την περίπτωση διαδραμάτιζαν δευτερεύοντα ρόλο. Η Συνθήκη ήταν πράγματι μια συμφωνία που έγινε προς όφελος των Ιόνιων, μεταξύ της Ρωσίας, η οποία τους είχε παραδώσει στη Γαλλία το 1807, και της Μεγάλης Βρετανίας, που είχε κατακτήσει έξι από τα επτά νησιά και τα είχε το 1815 υπό την στρατιωτική κατοχή της. Το πρώτο άρθρο αυτής της Σύμβασης παραχώρησε στα Επτάνησα και

¹² Ο στρατηγός Καίσαρας Μπερτιέ ήταν διοικητής και εκπρόσωπος της Γαλλικής Αυτοκρατορικής Εξουσίας του Ναπολέοντα στα Επτάνησα. Από τα δείγματα αρχειακού υλικού των Γ.Α.Κ. Κυθήρων (<http://gak-kyth.att.sch.gr/ArchCol/Deigmataalbum/index.html>).

τις εξαρτήσεις τους τον τίτλο του «ελεύθερου και ανεξάρτητου κράτους». Για το λόγο αυτό δηλώθηκε περαιτέρω ότι οι Ιόνιοι τέθηκαν υπό την άμεση και αποκλειστική προστασία, καθώς και τη στρατιωτική διοίκηση του Βρετανού Κυρίαρχου, ο οποίος επρόκειτο να εκπροσωπηθεί από έναν Κάτοικο-Ύπατο Αρμοστή, με την εξουσία να ρυθμίζει τους νόμους και τη γενική διοίκηση, τις μορφές σύγκλησης Συνταγματικής Συνέλευσης και διαδικασίες εκπόνησης Συνταγματικού Χάρτη. Ορίστηκε επίσης ότι η νέα μορφή διακυβέρνησης θα πρέπει να θεμελιωθεί στην πολιτική οργάνωση που ήδη υπήρχε για την επικύρωση του προστάτη Κυρίαρχου.

Εάν εξετάσουμε τις αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ της Μεγάλης Βρετανίας και των Ιονίων Νήσων, μπορούμε να πιστέψουμε ότι οι Συμμαχικές Δυνάμεις, που ήταν συμβαλλόμενα μέρη στη Συνθήκη του Παρισιού, δεν είχαν την πρόθεση, ή, εν πάση περιπτώσει, δεν περίμεναν ότι οι διαδηλωτές θα ερμήνευαν ότι το γεγονός αυτό θα τους έδινε την πλήρη εξουσία να διαμορφώνουν την τύχη των διαμαρτυρούμενων. Εάν το πρώτο άρθρο ήταν μόνο ο διορισμός του Λόρδου Ύπατου Αρμοστή, τότε θα ήταν εντελώς περιττό. Οι Ιόνιοι θα είχαν κάθε δικαίωμα, να επιλέγουν οποιοδήποτε είδος κυβέρνησης θεωρούσαν κατάλληλο, να παρέχουν τη δική τους προστασία με κάθε τρόπο που ταιριάζει στις δικές τους απόψεις και μέσα, αλλά και να ορίζουν όλα τα χαρακτηριστικά της κυριαρχίας που καθορίζουν την ύπαρξη των ελεύθερων και ανεξάρτητων κυβερνήσεων. Οποιοσδήποτε όμως άνθρωπος με κοινή αντίληψη εξετάσει τα επόμενα άρθρα της Συνθήκης, θα δει ότι στην παρούσα περίπτωση δεν ήταν αυτή η πρόθεση των Συμβαλλόμενων Δυνάμεων. Κάθε αλλαγή μετά την πρώτη περιέχει ένα συγκεκριμένο περιορισμό. Όλα αυτά συνεπάγονται μεγάλο περιορισμό και μερικά από αυτά είναι εντελώς καταστροφικά για τα πιο ουσιώδη χαρακτηριστικά της κυριαρχίας. Η ελευθερία και ανεξαρτησία που αναφέρεται στο πρώτο άρθρο, εξηγείται από όσα εξακολουθούν να σημαίνουν μια ειδική ελευθερία και ανεξαρτησία, κατά τη διευθέτηση της οποίας το συμβαλλόμενο μέρος έχει βαθύ ενδιαφέρον και στον έλεγχο της οποίας έχει το μεγαλύτερο δικαίωμα για ενεργό παρέμβαση.

Με αυτούς τους όρους έγινε κατανοητή η Συνθήκη του Παρισιού από τη Βρετανική Κυβέρνηση και τον Τόμας Μαίτλαντ, τον πρώτο Λόρδο Ύπατο Αρμοστή, — έναν αξιωματικό με εξαιρετικές ικανότητες και εμπειρία, αλλά σκληρούς τρόπους και επιβλητικό χαρακτήρα. Πέρασε τα δύο χρόνια που ακολούθησαν την άφιξή του επισκεπτόμενος τα διάφορα νησιά, συγκεντρώνοντας τη γνώμη και τις συμβουλές των βασικών κατοίκων τους, μελετώντας τον χαρακτήρα των ανθρώπων και τελειοποιώντας τη μορφή διακυβέρνησης που έκρινε πιο

κατάλληλη για αυτούς. Το αποτέλεσμα της προσπάθειάς του ήταν ένας χάρτης, ο οποίος εγκρίθηκε ομόφωνα από τη Συντακτική Συνέλευση που συγκλήθηκε το 1817, και απαρτιζόταν από σαράντα από τους πιο εξέχοντες και σημαντικούς άντρες των νησιών. Από αυτούς, έντεκα είχαν διοριστεί από τον ίδιο τον Ύπατο Αρμοστή προκειμένου να σχηματίσουν το Πρωτοβάθμιο Συμβούλιο, ενώ οι υπόλοιποι 29 εκλέχθηκαν από τους συμπατριώτες του. Παρουσιάζοντας το σύνταγμα του για την αποδοχή τους, ο Τ. Μαίτλαντ εξέθεσε με έναν πολύ ικανό, ειλικρινή και ανδρικό λόγο τις απόψεις και τις αρχές που τον καθοδήγησαν στη διαμόρφωση του. Τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του τα είχε αντιγράψει, σύμφωνα με τη Συνθήκη των Παρισίων, από την πολιτική οργάνωση που ίσχυε υπό τη Δημοκρατία των Επτανήσων. Ωστόσο, υποστήριξε ότι αν αυτή την περίοδο η παρέμβαση της Ρωσίας κρίθηκε τόσο απαραίτητη ακόμη και από τους ίδιους τους Ιόνιους, ήταν προφανές, ότι τουλάχιστον οι άνθρωποι γενικά έπρεπε να εξοικειωθούν με ένα σύστημα που μέχρι τώρα δεν είχαν εμπειρία, δηλαδή, με την ίση διαχείριση των νόμων και την προσαρμογή της κατανομής των χρηματοδοτήσεων, η μόνη ελπίδα εξασφάλισης της δημόσιας τάξης και ευημερίας έγκειται σε μια σταθερή εξουσία, η οποία ασκείται από την πλευρά της Προστασίας.

Στην αλληλογραφία του με τον Λόρδος Μπάθερστ (Earl Bathurst),¹³ τον τότε Υπουργό Εξωτερικών για τις βρετανικές αποικίες, ο στρατηγός Τ. Μαίτλαντ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός ότι η στρατιωτική διοίκηση αυτών των νησιών ήταν εγγυημένη στη Μεγάλη Βρετανία, κάτι το οποίο συνιστά απόδειξη ότι μπορούσε να αποφύγει την ενεργό συμμετοχή στην κυβέρνησή τους. Διαφορετικά, θα μπορούσε να δεσμευτεί να υποστηρίξει, με την άσκηση της στρατιωτικής της εξουσίας, τα εγκλήματα ή τις υπερβολές μιας ιονικής δημοκρατίας. Σε μια χώρα που βρισκόταν υπό την άμεση προστασία της, δεν μπορούσε ποτέ να συναινέσει για την προστασία των οραματιστικών και θεωρητικών διδασκαλιών της Γαλλικής Επανάστασης, ώστε να καταπολεμήσει αυτά, για τα οποία επί 20 χρόνια είχε χύσει το πατριωτικό αίμα της και είχε σπαταλήσει μια ποσότητα θησαυρού, ανήκουστη σε όλους τους περασμένους αιώνες. Η μόνη σοφία στη νομοθεσία είναι η σοφία της εμπειρίας. Πέρα από τις υποχρεώσεις που όριζε η Συνθήκη, η ενεργός παρέμβαση της Μεγάλης Βρετανίας ήταν απολύτως απαραίτητη. Σύμφωνα με τις οδηγίες της αναθέτουσας αρχής, κάθε δίδαγμα εμπειρίας αποδείκνυε την ανάγκη της. Κάθε συναίσθημα ανθρωπότητας την επέβαλε. Κάθε συναίσθημα δικαιοσύνης, ισότητας και

¹³ Ο Λόρδος Μπάθερστ, του Μπάθερστ στην κομητεία του Σάσσεξ, είναι τίτλος στο Peerage (τη «Χρυσή Βίβλο») της Μ. Βρετανίας. Από τη Βικιπαίδεια, την Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια (https://en.wikipedia.org/wiki/Earl_Bathurst).

υγιούς πολιτικής την απαιτούσε, πολύ περισσότερο για τα πραγματικά συμφέροντα των προστατευόμενων από ό,τι εκείνα του κράτους προστασίας.

Η εθνική τιμή της Βρετανίας εμπλέκεται βαθιά στην εγκαθίδρυση και διοίκηση μιας καλής κυβέρνησης στα Επτάνησα και ο Τ. Μαίτλαντ δήλωσε στην ομιλία του στη Συντακτική Συνέλευση, ότι η τιμή της χώρας τους θεωρούνταν από την πλειονότητα των Βρετανών ως μεγαλύτερης ζωτικής σημασίας από οποιαδήποτε στρατιωτική απόκτηση, όσο επιθυμητή κι αν είναι αυτή, ή από οποιαδήποτε εμπορικά πλεονεκτήματα, όσο μεγάλα κι αν είναι αυτά.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανδρών με υψηλό κύρος και επίπεδο νοημοσύνης στη χώρα συμφώνησε εγκάρδια με τις απόψεις του Λόρδου Ύπατου Αρμοστή, διότι ανήκαν στην ίδια γενιά που είχε παρακαλέσει τόσο θερμά τον Αυτοκράτορα της Ρωσίας να τους σώσει, με ένοπλη παρέμβαση, από την αναρχία και δυστυχία που είχαν καταφύγει από τις προσπάθειές τους για αυτοδιοίκηση. Η γνώμη που εξέφρασε στις οδηγίες τους προς τον απεσταλμένο τους το 1802 από τη Γερουσία Ιονίων, αποτελούμενη από τους πιο διακεκριμένους και ισχυρούς πολίτες, πρέπει να εξεταστεί από κάθε άπιστο άνθρωπο, ως πραγματική βάση επί της οποίας η Βρετανική Κυβέρνηση επρόκειτο να ακολουθήσει ένα σύνταγμα για τα νησιά, όταν ο Βασιλιάς της Μεγάλης Βρετανίας είχε γίνει ο μοναδικός και αποκλειστικός προστάτης της. Πολλοί από τους κύριους ιθαγενείς δήλωσαν στον Τ. Μαίτλαντ ότι θα ήταν πολύ καλύτερο για τη χώρα τους, αν είχε ανακηρυχθεί από τις Συμμαχικές Δυνάμεις βρετανική αποικία, αντί να μείνει όπως είχε αφεθεί από τη Συνθήκη του Παρισιού. Οι Ιόνιοι, είπαν ότι δεν είχαν ξεκάθαρη εικόνα για το τι σημαίνει ελευθερία και ανεξαρτησία, εκτός εάν αυτή είναι η ελευθερία της καταπίεσης των αδύναμων και η εξάρτηση του να είσαι απρόσιτος από τον νόμο, όπως στην παλιά καλή εποχή των Βενετών και της Επτανησιακής Δημοκρατίας. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι ανώτερες τάξεις, γενικά το 1817, και πολλά άτομα ανάμεσά τους το 1851, θα προτιμούσαν η Εκπροσώπηση της Προστασίας να κυβερνά εξίσου απόλυτα με τους Αρμοστές της Σπάρτης στην αρχαία Ελλάδα ή τους Προέδρους (Podestus) των Ιταλικών Δημοκρατιών του Μεσαίωνα. Έτσι, ο Θουκυδίδης (VIII.91) μας λέει ότι το αριστοκρατικό κόμμα της Αθήνας θα χαιρόταν να είχε διατηρήσει, εάν ήταν εφικτό, την πολιτική ανεξαρτησία της χώρας του, αλλά ότι ήταν έτοιμοι να τη θυσιάσουν στη Σπάρτη αντί να πέσουν υπό την εξουσία της δικής τους δημοκρατίας. Έτσι, στην ίδια την Κέρκυρα από παλιά δεν υπήρχε μέλος της αριστοκρατίας που να μην ήταν έτοιμο να ζητήσει ξένη βοήθεια εναντίον των εγχώριων εχθρών του, και που να μην ήταν για αυτό θέμα τιμής να εγκαταλείψει τη χώρα του και να προσκολληθεί στο κόμμα του. Για

να κατανοήσουμε τους Έλληνες της σημερινής εποχής, το σημαντικό από όλα είναι να γνωρίζουμε τους προπάτορές τους. Γιατί η αρχαία και η σύγχρονη ιστορία του έθνους αλληλοσυμπληρώνονται, εξού και μπορούν να εξηγηθούν η μία μέσω της άλλης.

Το πιο εξέχον χαρακτηριστικό του νέου Συντάγματος ήταν η σχεδόν απόλυτη εξουσία, την οποία έλαβε ο Εκπρόσωπος της Προστάτιδας Δύναμης. Η εκτελεστική εξουσία τέθηκε πράγματι σε σύγκλητο, αποτελούμενη από έναν πρόεδρο, ο οποίος διοριζόταν απευθείας από το Βρετανικό Στέμμα, και από πέντε άλλα μέλη που επιλέχθηκαν από τη Νομοθετική Συνέλευση. Αλλά αυτό το Σώμα, όπως και τα παλιά κοινοβούλια της Γαλλίας, ήταν κάτι περισσότερο από ένα δικαστήριο για την καταχώριση των διαταγμάτων του Λόρδου Ύπατου Αρμοστή. Η επιδοκιμασία του κηρύχθηκε απαραίτητη για κάθε πράξη της γενικής κυβέρνησης —για τη διανομή κάθε πεντάρας του δημοσίου χρήματος, — για τον διορισμό κάθε δημόσιου υπαλλήλου από τον υψηλότερο έως τον κατώτερο, ενώ οι εξωτερικές σχέσεις του Κράτους, η ανώτατη στρατιωτική διοίκηση, και η διεύθυνση της αστυνομίας και του τμήματος υγείας του ανατέθηκαν άμεσα και αποκλειστικά. Ο ίδιος έχοντας την βάση του στην Κέρκυρα, ήταν υποχρεωμένος να έχει έναν αντιπρόσωπο, υπό τον τίτλο του «Τοποτηρητή», σε καθένα από τα άλλα νησιά για να ασκεί έλεγχο στις τοπικές κυβερνήσεις, ανάλογο με αυτόν που ασκούσε ο Λόρδος Ύπατος Αρμοστής στη Γερουσία. Κάθε τοπική κυβέρνηση αποτελείτο από εγχώριο συμβούλιο, το οποίο ουσιαστικά επιλέχθηκε, αν και με μια μικρή επίδειξη λαϊκών εκλογών, από τον Πρόεδρό του, με τον τίτλο του «Επάρχου», του οποίου ο διορισμός προερχόταν απευθείας από τον Τοποτηρητή, και του οποίου οι λειτουργίες αντιστοιχούν κάπως με εκείνες του Νομάρχη ενός γαλλικού τμήματος.

Το ιστορικό πλαίσιο κατά την περίοδο της Βρετανικής Κυριαρχίας στα Ιόνια Νησιά (1815-1864) και η αντιπαράθεση των απόψεων μεταξύ του Βρετανικού και του Ιονίου λαού.

Τα Ιόνια νησιά, έχοντας διανύσει επί πολλούς αιώνες περιόδους συνεχόμενων και διαφορετικών κυριαρχιών από όλες τις γνωστές Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής (Ενετοκρατία, Ρωσοκρατία, Τουρκοκρατία), πέρασαν τελικά ξανά υπό τη γαλλική κατοχή με τη Συνθήκη του Τιλσίτ το 1807.¹⁴ Ωστόσο, η Βρετανική Αυτοκρατορία, όντας στο αποκορύφωμα της δόξας της την εποχή εκείνη, ήρθε αντιμέτωπη με τη Γαλλία, με την οποία βρίσκονταν ήδη σε εμπόλεμη κατάσταση. Το φθινόπωρο του 1809, η Μ. Βρετανία νίκησε τον γαλλικό στόλο στα ανοιχτά της Ζακύνθου και κατέλαβε διαδοχικά τη Ζάκυνθο, την Ιθάκη, την Κεφαλονιά, τα Κύθηρα και τη Λευκάδα. Το τελευταίο νησί που απέμεινε ήταν η Κέρκυρα, την οποία και κατέλαβαν μόλις το 1814.

Μετά την κατάκτηση της Κέρκυρας, το 1815, ξεκίνησε επισήμως η περίοδος της Αγγλοκρατίας¹⁵ στα Επτάνησα. Σε αρχικό στάδιο, τη διοίκηση των Νησιών ανέλαβε προσωρινώς ο Στρατηγός Κάμπελ. Στην αρχή, οι Επτανήσιοι υποδέχθηκαν τους Βρετανούς ως «απελευθερωτές» και θεώρησαν ότι μετά τη λήξη της Βρετανικής Κυριαρχίας θα επέστρεφαν σε ένα καθεστώς «Επτανήσου Πολιτείας».¹⁶ Η Μ. Βρετανία παρουσιάστηκε ως Προστάτιδα Δύναμη, η οποία επρόκειτο να εξασφαλίσει στους Επτανήσιους ανεξαρτησία και δικαιώματα. Έπειτα από πρόταση που έγινε από τον Ιωάννη Καποδίστρια στο Συνέδριο της Βιέννης τον Ιούνιο του 1815 να αναγνωριστούν τα Επτάνησα ελεύθερα και ανεξάρτητα, παραμένοντας υπό την προστασία της, η Μ. Βρετανία υπέγραψε ότι η εξουσία της θα περιορίζονταν μονάχα σε στρατιωτική παρουσία στα νησιά του Ιονίου.¹⁷

¹⁴ Ν. Παγκράτη, *Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης*, Κέρκυρα, 2021, σ. 18.

¹⁵ Γ. Μοσχόπουλου, *Ιστορία της Κεφαλονιάς*, Τόμος Β', Αργοστόλι, 1988, σ. 59-150.

¹⁶ Δ. Γ. Μεταλληνού, *Βρετανική Διπλωματία & Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο Κράτος: Η εκκλησιαστική πολιτική του Βρετανού Αρμοστή Sir Howard Douglas*, Κέρκυρα, 2013, σ. 30.

¹⁷ Δ. Γ. Μεταλληνού, *Βρετανική Διπλωματία & Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο Κράτος: Η εκκλησιαστική πολιτική του Βρετανού Αρμοστή Sir Howard Douglas*, Κέρκυρα, 2013, σ. 30.

Με την συνθήκη των Παρισίων στις 5 Νοεμβρίου 1815, τα Ιόνια Νησιά αποτέλεσαν ελεύθερο και ανεξάρτητο κράτος που θα βρισκόταν υπό την επικυριαρχία της Μ. Βρετανίας.¹⁸ Το κράτος αυτό θα είχε δική του συνταγματική διακυβέρνηση, σημαία και στρατό. Οι όροι της συνθήκης επέτρεπαν στην Προστάτιδα Δύναμη να επεμβαίνει στα εσωτερικά θέματα του κράτους, έχοντας ως απώτερο σκοπό την διασφάλιση της εσωτερικής ηρεμίας σε κάθε νησί. Ο Αρμοστής ήταν γενικός υπεύθυνος και ασκούσε την διοίκηση σε συνεργασία με μία εξαμελή Γερουσία,¹⁹ εκλεγμένη από τη Βουλή. Αυτός ο διοικητικός μηχανισμός αποτέλεσε την βάση της επικοινωνίας μεταξύ του τοπικού πληθυσμού και της Προστασίας.

Ο πρώτος Ύπατος Αρμοστής ήταν ο στρατηγός Τόμας Μαίτλαντ. Ο Μαίτλαντ συνέβαλε σε σημαντικό βαθμό στη δημιουργία ενός κράτους με βασικούς θεσμούς (κοινοβούλιο, στρατό, δικαιοσύνη, εκπαίδευση και Εκκλησία).²⁰ Χάρη στο σύνταγμα που ο ίδιος θέσπισε το 1817, αναγνωρίστηκε το ορθόδοξο δόγμα και η Ελληνική ως επίσημη γλώσσα του κράτους. Με το Σύνταγμα αυτό η κεντρική κυβέρνηση θα έδρευε στην Κέρκυρα και θα αποτελούταν από τον Αρμοστή, το εκτελεστικό σώμα της Γερουσίας και το νομοθετικό της Βουλής.²¹ Επιπλέον, τα νησιά θα μετατρέπονταν σε βρετανική αποικία, με όλη την κρατική εξουσία να βρίσκεται στα χέρια του Αρμοστή, τους εκπροσώπους αυτού (Τοποτηρητές) και την Υψηλή Αστυνομία από αποτελούταν αποκλειστικά από Άγγλους.²² Εν ολίγοις, το Σύνταγμα εξασφάλιζε τον απόλυτο έλεγχο των Επτανήσων από τον Ύπατο Αρμοστή, παρέχοντάς του διευρυμένες εξουσίες και δικαιώματα, ένα εκ των οποίων ήταν και το δικαίωμα της αρνησικυρίας (veto).²³ Ο Τζωρτζ Φ. Μπόουεν, μάλιστα, αναφέρει πως ο επτανησιακός λαός «απέρριψε με κάθε σημάδι αυθάδειας και περιφρόνησης τα διάφορα μέτρα που πρότεινε ο Ύπατος Αρμοστής»,²⁴ ωστόσο, το Σύνταγμα επιβλήθηκε μέσα σε ένα κλίμα βίας και τρομοκρατίας με τη βοήθεια κάποιων ευγενών. Το πολιτικό αυτό σχήμα που δημιούργησε ο Μαίτλαντ ήταν ουσιαστικά μία τυπική

¹⁸ Ν. Παγκράτι, *Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης*, Κέρκυρα, 2021, σ. 18.

¹⁹ Σ. Κατσαρού, *Ιστορία της Κέρκυρας*, νέα έκδ., Κέρκυρα, 2003, σ. 322.

²⁰ Δ. Γ. Μεταλληνού, *Βρετανική Διπλωματία & Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο Κράτος: Η εκκλησιαστική πολιτική του Βρετανού Αρμοστή Sir Howard Douglas*, Κέρκυρα, 2013, σ. 7.

²¹ Ι. Α. Τυπάλδου, *Η Ένωση των Ιονίων Νήσων μετά του Βασιλείου της Ελλάδος*, Αθήνα, 1863, σ. 8.

²² Α. Ιδρωμένου, *Πολιτική Ιστορία της Επτανήσου (1815 – 1864)*, Κέρκυρα, 1935, σ. 21.

²³ Ν. Παγκράτι, *Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης*, Κέρκυρα, 2021, σ. 31.

²⁴ Ι. Τρικόγλου, *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2^η έκδοση, σ. 100.

ανεξαρτησία υπό τη Βρετανική «Προστασία» και γι' αυτό χαρακτηρίστηκε ως «ψευδο-σύνταγμα».²⁵

Ο Μαίτλαντ αντιμετώπιζε τους Ιόνιους με περιφρόνηση και δεν δεχόταν αντίρρηση περί του μεγαλείου της πατρίδας του. Βέβαια, οι ευγενείς αποκαταστάθηκαν πλήρως κατά την περίοδο της διοίκησής του, με σκοπό να μπορέσει μέσω αυτών να εδραιωθεί πολιτικά και να επεμβαίνει με έναν ιδιαίτερα έμμεσο και έντεχνο τρόπο στα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα των Επτανήσων. Με τη δημιουργία οικονομικών χασμάτων κατάφερε να προκαλέσει την οικονομική εξάρτηση των κατώτερων τάξεων από τους ευγενείς της εποχής, τους αριστοκράτες (signori). Εξασφάλισε, με άλλα λόγια, μία μορφή «συμμαχίας» μαζί τους, δίνοντάς τους ως αντάλλαγμα κρατικές θέσεις και τοπικά αξιώματα.²⁶

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο τρόπος διοίκησης του Μαίτλαντ φαίνεται να ήταν αυταρχικός και βίαιος, γι' αυτό και θεωρείται ότι θεμελίωσε το θεσμό της «Προστασίας», μένοντας γνωστός ως «ο απόλυτος άρχων».²⁷ Υπήρξε υποστηρικτής της Ιερής Συμμαχίας, πράγμα που φάνηκε και από τη στάση του κατά τη διάρκεια του Ελληνικού Αγώνα για απελευθέρωση, όπου μέσω διατάγματος απαγόρευε αυστηρά την εμπλοκή των Επτανησίων στην επανάσταση, προτάσσοντας ουδετερότητα. Η ουδετερότητα φυσικά ήταν ένα πρόσχημα, ώστε οι Βρετανοί να μπορέσουν να εμποδίσουν την συνεισφορά των Επτανησίων στον Ελληνικό Αγώνα για εθνική ελευθερία και παράλληλα να αποτρέψουν ενδεχόμενες τοπικές εξεγέρσεις εναντίον της Προστασίας. Οι συνέπειες για τους παραβάτες ήταν αρκετά σκληρές (εξορία, δήμευση περιουσίας, σύλληψη, δίκη, κ.ά.). Το 1821, ο Μαίτλαντ τιμώρησε άνδρες με επαναστατικές τάσεις στη Ζάκυνθο και τα Κύθηρα με τεράστια αγριότητα. Συγκεκριμένα, ιστορικές πηγές αναφέρουν ότι τα πτώματα των παλικαριών της Ζακύνθου βουτήχτηκαν στην πίσσα και έμειναν για χρόνια κρεμασμένα σε κλουβιά έξω από τα σπίτια τους ως παραδειγματική τιμωρία.²⁸

Η φιλοτουρκική στάση της Βρετανίας²⁹ προκαλούσε περισσότερα προβλήματα, με την

²⁵ Δ. Γ. Μεταλληνού, *Βρετανική Διπλωματία & Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο Κράτος: Η εκκλησιαστική πολιτική του Βρετανού Αρμοστή Sir Howard Douglas*, Κέρκυρα, 2013, σ. 32.

²⁶ Δ. Γ. Μεταλληνού, *Βρετανική Διπλωματία & Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο Κράτος: Η εκκλησιαστική πολιτική του Βρετανού Αρμοστή Sir Howard Douglas*, Κέρκυρα, 2013, κεφάλαιο 4, ενότητα 4.1.

²⁷ Δ. Γ. Μεταλληνού, *Βρετανική Διπλωματία & Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο Κράτος: Η εκκλησιαστική πολιτική του Βρετανού Αρμοστή Sir Howard Douglas*, Κέρκυρα, 2013, σ. 37.

²⁸ Α. Ιδρωμένου, *Πολιτική Ιστορία της Επτανήσου (1815 – 1864)*, Κέρκυρα, 1935, σ. 26.

²⁹ Κατά τον ιστορικό C.W. Crawley στο βιβλίο «The Question of Greek Independence. A study of British policy in the Near East 1821-1833», Κέιμπριτζ, 1930, σ. 5, οι Βρετανοί υπήρξαν επί τρεις γενεές «φιλότουρκοι», επειδή έτρεφαν μίσος για τους Ρώσους και φοβόντουσαν την τυχόν αναβίωση του γαλλικού κινδύνου. Με αυτόν τον τρόπο

αντίσταση του λαού απέναντι στην Βρετανική Κυριαρχία που οδηγούσε συχνά σε λαϊκές εξεγέρσεις και κοινωνικές ταραχές. Όλα αυτά συνέβαλαν στη δημιουργία του ριζοσπαστικού κινήματος, του οποίου σκοπός ήταν η ένωση με την Ελλάδα και η οικοδόμηση μιας δίκαιης και ελεύθερης ελληνικής κοινωνίας. Όλοι οι Αρμοστές, φυσικά, «προχωρούσαν στη διάλυση όλων Κοινοβουλίων διεξήγαγαν αγώνα για την παραχώρηση ελευθεριών και τον περιορισμό των παρεμβάσεων και της αυθαιρεσίας. Προέβαιναν σε σκληρά αντιλαϊκά, κατασταλτικά –κάποτε αιματηρά– μέτρα και σε ατομικό επίπεδο χρησιμοποιούσαν τις ατομικές διώξεις, φυλακίσεις και εξορίες όχι μόνο των ηγετικών φυσιογνωμιών της ριζοσπαστικής μερίδας, αλλά και απλών ανθρώπων. Με τον τρόπο αυτό συντηρούσαν μία μόνιμη ένταση, εξέθρεφαν νέες δυσaráσκείες και τελικά οδηγούσαν στο αντίθετο από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα».³⁰

Το κόμμα των ριζοσπαστών³¹ απαίτησε την ένωση με την μητέρα Ελλάδα. Πολλοί από τους βουλευτές του, συμπεριλαμβανομένων των Ιωάννης Δετοράτος Τυπάλδος, Φραγκίσκος Δομενεγίνης και Τηλέμαχος Παΐζης, υπέγραψαν το προτεινόμενο κοινοβουλευτικό νομοσχέδιο, το οποίο ζητούσε την ένωση με την Ελλάδα. Το Ηνωμένο Βασίλειο ανταποκρίθηκε αρχικά με βία στο αυξανόμενο κίνημα για ανεξαρτησία και ένωση με την Ελλάδα. Τελικά, ύστερα από συνεχείς πιέσεις, αποφάσισε να προσφέρει στα Ιονίου Νησιά ένα δώρο στον προσφάτως ενθρονισμένο Βασιλιά Γεώργιο Α' της Ελλάδας. Έτσι, στις 28 Μαΐου 1864, τα Ιόνια Νησιά ήταν επίσημα πλέον ενωμένα με την Ελλάδα, ξεκινώντας ένα νέο κεφάλαιο στην ιστορία τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα προσέγγιση που μπορεί να γίνει με βάση το πρωτότυπο κείμενο είναι το πώς αντιμετώπιζαν οι Βρετανοί κυρίαρχοι τον επανησιακό λαό και την συνολική κατάσταση που επικρατούσε στα Ιόνια νησιά την εποχή εκείνη. Εδώ θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι ο Νίκος Παγκράτης στο βιβλίο του «Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης» χαρακτηρίζει το κείμενο του Τζωρτζ Φ. Μπόουεν ως «υβριστικό για

επιδίωκαν να εξασφαλίσουν έναν ρυθμιστικό ρόλο στη περίοδο που θα ακολουθούσε μια ενδεχόμενη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

³⁰ Ι. Τυπάλδου, *Φεουδαρχία και γεωργία εις τας Ιονίους Νήσους*, Αθήνα, 1864, σ. 8.

³¹ Π. Πανά, *Ριζοσπάσται και βελτιώσεις εν Επτανήσω*, Κεφαλληνία, 1880.

τους Ιονίους»³², ενώ αναφέρει ότι το βιβλίου του Γεώργιου Παπανικόλα με τίτλο «Ionian Islands. What they have lost and suffered after thirty five years of administration of the Lord High Commissioner sent to govern them. In reply of a pamphlet entitled: “The Ionian Islands under British Protection”» εκδόθηκε προκειμένου να αντικρούσει τους ισχυρισμούς του.³³

Όπως βλέπουμε στο κείμενο που μελετήθηκε, οι Βρετανοί ήρθαν αντιμέτωποι με ένα συγχυσμένο κλίμα, γεγονός που οφειλόταν στους προηγούμενους κυρίαρχους που πέρασαν από τα Επτάνησα και άφησαν πίσω τους μία χαοτική κατάσταση, εξού και θεωρούσαν ότι οι Ιόνιοι είναι βαθιά μολυσμένοι με τις κακές συνήθειες και τους χαλαρούς τρόπους των κυβερνώντων τους στο παρελθόν.³⁴ Όπως περιγράφεται, επί Ενετοκρατίας η δωροδοκία διεξήχθη σχεδόν ανοιχτά, η ανοχή εγκλημάτων μπορούσε εύκολα να εξαγορασθεί και οι νόμοι ήταν ατελείς και αντιφατικοί λόγω της διαφθοράς των δικαστών.³⁵ Μάλιστα, ο Τζωρτζ Φ. Μπόουεν κατηγορεί τους Προβλεπτές ότι αντί να προσπαθήσουν να γνωρίσουν την πραγματική κατάσταση της χώρας και να ασκήσουν αμερόληπτη διοίκηση, επωφελήθηκαν από την επιρροή μερικών «ιθαγενών»³⁶ (εννοώντας τους ευγενείς της εποχής), γεγονός που καταπίεσε τις κατώτερες τάξεις.³⁷ Σε ένα σημείο, παραθέτει τα λόγια του Τσαρλς Νάπιερ (Charles Napier), αξιωματικού και βετεράνου των εκστρατειών του βρετανικού στρατού, ο οποίος καθώς και έζησε οχτώ ολόκληρα χρόνια στην Κεφαλονιά θεωρεί ότι είναι ο πιο ικανός να περιγράψει τον Ιόνιο λαό από οποιονδήποτε άλλο. Μέσα από την αναλυτική περιγραφή του,³⁸ οι Ιόνιοι παρουσιάζονται εμφανώς ως άνθρωποι με αρκετά ελαττώματα, τα οποία αποδίδει στην επιρροή τους από την διαφθορά της Βενετικής Κυριαρχίας.

Με κάποιες βασικές αλλαγές που έγιναν, ωστόσο, ο Τζωρτζ Φ. Μπόουεν πιστεύει ότι η Μ. Βρετανία κατάφερε να βελτιώσει αυτή την ολέθρια κατάσταση. Όπως δηλώνει χαρακτηριστικά η ενεργός παρέμβαση της Μ. Βρετανίας ήταν απολύτως απαραίτητη: «Κάθε δίδαγμα εμπειρίας αποδείκνυε την ανάγκη της. Κάθε συναίσθημα της ανθρωπότητας την

³² σ. 17.

³³ Ν. Παγκράτη, *Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης*, Κέρκυρα, 2021, σ. 63.

³⁴ Βλ. σ. 29 της παρούσας.

³⁵ Βλ. σ. 28 της παρούσας.

³⁶ Γενικότερα, ο Τζωρτζ Φ. Μπόουεν χρησιμοποιούσε τον όρο «ιθαγενείς» για να αναφερθεί στον επανησιακό λαό, περιφρονώντας τους και υποδηλώνοντας ότι ανήκουν σε κάποια «κατώτερη φυλή», πράγμα που πιθανότατα οφειλόταν στην υπεροψία της βρετανικής ηγεσίας και την πεποίθηση ότι ο βρετανικός λαός ήταν από τη φύση του ανώτερος. (Βλ. Ν. Παγκράτη, *Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης*, Κέρκυρα, 2021, σ. 53).

³⁷ Όπως είδαμε παραπάνω, μία παρόμοια συμμαχία επιχείρησαν και οι Βρετανοί, παρά το γεγονός ότι ο συγγραφέας προσπάθησε να το αποκρύψει από το κοινό.

³⁸ Ι. Τρικόγλου, *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2η έκδοση, σ. 34.

επέβαλε. Κάθε συναίσθημα υγιούς πολιτικής την απαιτούσε, πολύ περισσότερο για τα πραγματικά συμφέροντα των προστατευόμενων από ό,τι εκείνα του κράτους προστασίας».³⁹ Επιπλέον, αναφέρει ότι υπό την Βρετανική Κυριαρχία οι φατρίες που είχαν εγερθεί επί Ενετοκρατίας, περιορίστηκαν σημαντικά –αν όχι εντελώς–, ενώ οι νόμοι εκτελούνταν πιστά και αυστηρά, για να επανέλθει η τάξη. Μάλιστα, ο συγγραφέας θεωρεί ότι οι Ιόνιοι ήταν ευχαριστημένοι σε γενικές γραμμές και οι Βρετανοί ήταν ίσως οι πιο αποδεκτοί κυρίαρχοι που πέρασαν ποτέ από το Ιόνιο Κράτος, εξού και δηλώνει ότι «Οι κάτοικοι (των Επτανήσων) γενικά είχαν ταχθεί στο πλευρό των Βρετανών και τους υποδέχτηκαν με τον πιο θερμό τρόπο».⁴⁰ Ωστόσο, κατά την τελευταία δεκαετία της Αγγλοκρατίας, λόγω της ανοχής της συκοφαντίας από τον Τύπο, αλλά και από τους δημαγωγούς, είχε έρθει στην επιφάνεια ένα αίσθημα αποστροφής προς τους Βρετανούς.

Σε γενικές γραμμές, οι Ιόνιοι μέσα στο πρωτότυπο κείμενο εμφανίζονται ως ένας λαός που ήταν αρκετά ατίθασος και ανυπάκουος.⁴¹ Ήδη από την αρχή του κειμένου, ο συγγραφέας δηλώνει ότι όχι μόνο στα Επτάνησα, αλλά οπουδήποτε σε ολόκληρο τον κόσμο κατοικεί η ελληνική φυλή και μιλιέται η ελληνική γλώσσα, έχουν γίνει οι πιο σκληρές επιθέσεις εναντίον του Έπατου Αρμοστή, αλλά και ενάντια στην τιμή και την αξιοπρέπεια της Βρετανίας.⁴² Σε ένα άλλο σημείο αναφέρεται πως οι Ιόνιοι της εποχής αντιμετώπιζαν τους προστάτες τους με ένα μείγμα φόβου και αποστροφής, το οποίο κατά καιρούς ξεσπούσε σε σκληρές και αιματηρές συγκρούσεις.⁴³ Επιπλέον, είχε κυκλοφορήσει ένα άρθρο στον ελληνικό Τύπο που χαρακτήριζε την διοίκηση των Αρμοστών ως «αγγλική θηριωδία και δολιότητα».⁴⁴ Σχετικά με το γεγονός αυτό, η άποψη του Τζωρτζ Φ. Μπούουεν είναι ότι οι συγγραφείς του Επτανησιακού Τύπου ήταν υπερβολικά άδικοι και η «τερατώδης» αυτή αδικία έγκειται στη μελετημένη προσπάθεια

³⁹ Βλ. σ. 33-34 της παρούσας.

⁴⁰ Βλ. σ. 31 της παρούσας. Όπως αναφέρεται στο βιβλίο του Σ. Κατσαρού, «Ιστορία της Κέρκυρας», σ. 329, επί Αγγλοκρατίας υπήρχε όντως μία μερίδα ανθρώπων, οι αριστοκράτες, των οποίων τα συμφέροντα ήταν εξαρτημένα από την παρουσία της Αγγλίας στην περιοχή. Αυτοί ανήκαν και στο κόμμα των Αγγλόφιλων, το οποίο ονομάστηκε από την αντιπολίτευση «Κόμμα των Καταχθονίων». Ίσως το γεγονός αυτό να έκανε τους Βρετανούς να νιώθουν τόσο αποδεκτοί από τον λαό. Επίσης, στο κεφάλαιο «Ο Γ.Δ. Παπανικόλας εναντίον του George F. Bowen» (σ. 59) του βιβλίου «Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης», ο Νίκος Παγκράτης δίνει πολλά παραδείγματα για να καταδείξει το πώς εκείνος, αλλά και άλλοι Βρετανοί, διαστρεβλώναν την κατάσταση που επικρατούσε στα Ιόνια Νησιά για να κερδίσουν την εμπιστοσύνη της Βρετανικής Κυβέρνησης, καθώς και του λαού.

⁴¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εξής φράση: «από τις γνωστές ανυπάκουες και βίαιες συνήθειές τους, οι ίδιοι οι ντόπιοι ήταν ακατάλληλοι να γίνουν πιστοί και υπάκουοι στρατιώτες», βλ. σ. 30 της παρούσας.

⁴² Βλ. σ. 27 της παρούσας.

⁴³ Βλ. σ. 28 της παρούσας.

⁴⁴ Ι. Τρικόγλου, *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2^η έκδοση, σ. 75.

απόκρυψης γεγονότων. Τους χαρακτηρίζει ένοχους για το ότι έχουν πικράνει τα μυαλά των συμπατριωτών τους και τους έχουν στρέψει ενάντια στο έθνος που τους προστατεύει. Υποστηρίζει ότι όλο αυτό είναι οι πιο βάνουσες και αβάσιμες συκοφαντίες που παρουσιάζουν την βρετανική διοίκηση ως ένα σύστημα που συνδυάζεται με ανοησία και τυραννία, και κάθε Αρμοστή ως σκληρό δεσπότη. Γενικότερα, όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά των Ιονίων αποδίδονται συνοπτικά από τον συγγραφέα στο γεγονός ότι «οι κάτοικοι των Επτανήσων που προσπάθησαν να θεσπίσουν ένα δημοκρατικό σύνταγμα δεν γεννήθηκαν ελεύθεροι, ούτε έχουν οδηγίες για κυβερνητικές πράξεις, ούτε διακατέχονται από μετριοπάθεια, έτσι ώστε να ζουν ειρηνικά κάτω από οποιοδήποτε πολιτικό σύστημα πλαισιώνεται».⁴⁵

Σε όλα τα παραπάνω, ο συγγραφέας προσθέτει ότι οι Έλληνες της εποχής διατηρούσαν ένα μεγάλο μέρος της αντιπάθειας και περιφρόνησης που ένιωθαν οι πρόγονοί τους για τους ξένους λαούς. Σε κάποιο σημείο, παραδέχεται ότι ποτέ δεν εγκατέλειψαν τη γλώσσα, τη θρησκεία τους και τις παραδόσεις τους, πράγμα που φαίνεται να του γεννά θαυμασμό σχετικά με το πόσο πιστοί έμειναν στις ρίζες τους παρά όλες τις δυσκολίες και αντίξοες συνθήκες. Σύμφωνα με τα λόγια του, είχε γίνει κάθε προσπάθεια για να καταστραφεί η εθνικότητα του λαού: «Οι γιοι των ανώτερων τάξεων στάλθηκαν για εκπαίδευση στην Ιταλία. Η Ιταλική έγινε η επίσημη γλώσσα και ο Ρωμανισμός, αν και πρέσβευε μονάχα τους Βενετούς αποίκους και τους απογόνους τους, ανακηρύχθηκε το κυρίαρχο δόγμα. Πράγματι, η ελληνική γλώσσα θα είχε αφανισθεί από την Κέρκυρα, αν οι αγρότες της υπαίθρου δεν είχαν προσκολληθεί τόσο στοργικά στην εθνική τους διάλεκτο και την εθνική τους τελετουργία. Επί της ουσίας, η Ελληνική Εκκλησία ήταν αυτή που διατήρησε την ελληνική γλώσσα»⁴⁶. Επίσης, καταγράφει ότι οι Βρετανοί στρατιώτες που ήταν παρόντες στην εκτέλεση των Κεφαλλονιτών ανταρτών δήλωσαν πως δεν είχαν δει ποτέ άνδρες να πεθαίνουν με τόσο αυστηρό σθένος, κάτι που παραπέμπει στους αρχαίους προγόνους τους, εφόσον έμειναν γνωστοί στην ιστορία για το σθένος τους. Από αυτό εξαιρεί τους Κερκυραίους,⁴⁷ καθώς λόγω της ανάμειξής τους με άλλους πληθυσμούς, όπως τους Αλβανούς και τους Βενετούς, τους θεωρεί πιο «απομακρυσμένους» από τους αρχαίους Έλληνες σε σύγκριση με τους υπόλοιπους Επτανήσιους. Γενικότερα, διατυπώνει την άποψη ότι για να κατανοήσει κανείς τους Έλληνες της εκάστοτε εποχής, το πιο σημαντικό από όλα είναι να

⁴⁵ Βλ. σ. 30 της παρούσας.

⁴⁶ Βλ. σ. 29 της παρούσας.

⁴⁷ Ι. Τρικόγλου, *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2^η έκδοση, σ. 35.

γνωρίζει τους προπάτορές τους, αφενός γιατί η αρχαία και η σύγχρονη ιστορία του έθνους αλληλοσυμπληρώνονται⁴⁸ και αφετέρου γιατί έχουν πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ τους, μερικά εκ των οποίων⁴⁹ είναι το ίδιο δραστήριο πνεύμα, ο ανταγωνισμός, η αγάπη για την περιπέτεια, και η «ανήσυχη» φιλοδοξία που τους διακρίνει.

Όσον αφορά τον Έπατο Αρμωστή, Τ. Μαίτλαντ, του οποίου το όνομα αναφέρεται συχνά στο πρωτότυπο κείμενο αλλά και παραπάνω, εφόσον ο ρόλος του ήταν καίριος για τα γεγονότα, ο συγγραφέας θεωρεί άδικο τον τρόπο με τον οποίο τον αντιμετώπιζε ο επτανησιακός λαός. Συγκεκριμένα, συχνά φαίνεται να τον υποστηρίζει με το επιχείρημα ότι η θέση του τον έφερνε συχνά αντιμέτωπο με μέρος του κοινού στη Βρετανία που θα τον κατηγορούσε ότι καταπιέζει τους Ιόνιους, αλλά και με ένα άλλο μέρος ότι δεν τους κυβερνά αρκετά αυστηρά. Σύμφωνα με τα λεγόμενά του, φαίνεται να θεωρεί ότι όπως και να είχε η κατάσταση, πάντα κάποιοι θα ένιωθαν μερική δυσανεξία⁵⁰ από τον τρόπο διοίκησης του, εφόσον η θέση του ήταν καθοριστική και οι απαιτήσεις του βρετανικού λαού μεγάλες. Στο πρωτότυπο κείμενο διατυπώνεται και η άποψη του ίδιου του Μαίτλαντ επί του συγκεκριμένου θέματος, η οποία ήταν ότι εάν κάτι πήγαινε στραβά, όλοι θα έριχναν την ευθύνη για την αποτυχία των «περιέργων» ελπίδων ή φαντασιών τους πάνω του και όχι εκεί που θα έπρεπε. Ο Τζωρτζ Φ. Μπόουεν ισχυρίζεται ότι κάθε πιθανός τρόπος και κάθε πιθανό μέσο είχε χρησιμοποιηθεί προκειμένου να αμαυρωθεί η μνήμη του Μαίτλαντ,⁵¹ κυρίως από τον Τύπο. Τέλος, όσον αφορά τη συμπεριφορά του προς τους ντόπιους, υποστηρίζει ότι πράγματι μερικές φορές φερόταν με αγένεια, φρόντιζε όμως να μην θεωρεί κανέναν άλλος δεδομένο ότι μπορεί να τους φερθεί με άσχημο τρόπο, παρ' όλο που ο ίδιος δεχόταν συνεχείς και σκληρές επιθέσεις και σπάνια αμυνόταν για να προστατέψει τον εαυτό του.⁵²

Κλείνοντας, με βάση όλα τα παραπάνω, βλέπουμε ότι το συγκεκριμένο κείμενο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αφορμή για ένα δίδαγμα. Η πραγματικότητα διαφέρει ανάλογα το άτομο που την περιγράφει. Κάθε κατάσταση δεν μπορεί παρά να έχει τουλάχιστον δύο διαφορετικές

⁴⁸ Βλ. σ. 34 της παρούσας.

⁴⁹ Ι. Τρικόγλου, *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2^η έκδοση, σ. 35.

⁵⁰ Ι. Τρικόγλου, *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2^η έκδοση, σ. 21.

⁵¹ Ι. Τρικόγλου, *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2^η έκδοση, σ. 26.

⁵² Ι. Τρικόγλου, *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2^η έκδοση, σ. 27.

εκδοχές -ή και περισσότερες, ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων που θα επιχειρήσουν να την διηγηθούν, διότι όσο αντικειμενικός και απαλλαγμένος από οφέλη και προκαταλήψεις και αν είναι αυτός που αφηγείται τα γεγονότα, δεν παύει να βασίζεται στην μοναδική αντίληψή του. Τέλος, θα ήθελα να επισημάνω την τεράστια συμβολή των χειρογράφων και των ιστορικών αρχειακών εγγράφων ως πρωτογενείς ιστορικά υλικά στην έρευνα της Ιστορίας, καθώς βλέπουμε πώς μέσω αυτών των αυθεντικών πηγών πληροφοριών και τεκμηρίων αποτυπώνονται και διατηρούνται αναλλοίωτα στον χρόνο γεγονότα, απόψεις και ιδέες. Όλα αυτά καθιστούν το έργο της μετάφρασης ακόμη πιο ενδιαφέρον για το κοινό και σημαντικό για την βιβλιογραφία.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πρωτογενής πηγή:

Τρικόγλου, Ι., *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2011. Ανακτήθηκε από [Διαδίκτυο]: <http://digital.lib.auth.gr/record/125796/files/1.pdf>

Δευτερογενείς πηγές:

Βακαλόπουλος, Α., *Νέα ελληνική ιστορία 1204-1981*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 1984.

Burns, E., *Ευρωπαϊκή Ιστορία: Ο δυτικός πολιτισμός. Οι νεότεροι χρόνοι* – μτφ. Τ. Δαρβέρη, εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 1983.

Crawley, C. W., *The Question of Greek Independence. A study of British policy in the Near East 1821-1833*, Cambridge, 1930.

Ιδρώμενος, Α., *Πολιτική Ιστορία της Επτανήσου (1815-1864)*, Κέρκυρα, 1935.

Κατσαρού, Σ., *Ιστορία της Κέρκυρας*, νέα έκδοση, Κέρκυρα, 2003.

84%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%BA%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5
%CE%BD%CE%B1_%CF%83_97_122

Ιστορία της Επτανήσου από την Ενετοκρατία μέχρι την ένωση, CorfuHistory, 2013. Ανακτήθηκε από [Διαδίκτυο]: <https://www.corfuhistory.eu/?p=1312>

Ιόνια Νησιά: 18ος - 19ος αιώνας, CorfuHistory, 2012. Ανακτήθηκε από [Διαδίκτυο]: <https://www.corfuhistory.eu/?p=1761>

Κοτινά, Μ., The radical movement of ‘Rhizospastes’ at the Ionian Islands under British rule, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών, 2011. Ανακτήθηκε από [Διαδίκτυο]: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/25657>

Στρατούλη, Ε., Το περιστύλιο του Μαίτλαντ και η ιστορία, CorfuPress, 2021. Ανακτήθηκε από [Διαδίκτυο]:

<https://www.corfupress.com/2021/%CE%B3%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%B5%CF%83/articles/%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%B1%CE%AF%CF%84%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CF%84-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81/>

ΛΕΞΙΚΑ

Σε έντυπη μορφή:

D. N. Stavropoulos & A. S. Homby, *Oxford English – Greek Learner’s Dictionary* (Revised edition 2008).

English Dictionary & Thesaurus, 21st Century Edition, Collins.

Γ. Γιαννακοπούλου & Ε. Σαριενού, *Άριστον Ελληνοαγγλικόν-Αγγλοελληνικόν Λεξικόν*, Κουτσουμπός, Π., Α. Ε.

Αγγλοελληνικό & Ελληνοαγγλικό Λεξικό, English-Greek & Greek-English Dictionary, Το Εύχρηστο, εκδ. Διαγόρας.

Αγγλο-Ελληνικό Λεξικό, English-Greek Dictionary, Τα αγγλικά για τον σύγχρονο άνθρωπο, εκδ. Πατάκης.

Σε ηλεκτρονική μορφή:

IATE, (*Interactive Terminology for Europe*), *European Union Terminology*. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <https://iate.europa.eu/home>

WordReference.com. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <https://www.wordreference.com/>

Linguee, *Ελληνο-Αγγλικό Λεξικό και Μηχανή Αναζήτησης Μετάφρασης*. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <https://www.linguee.gr/>

Glosbe, *Το μεγαλύτερο διαδικτυακό λεξικό*. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <https://el.glosbe.com/>

